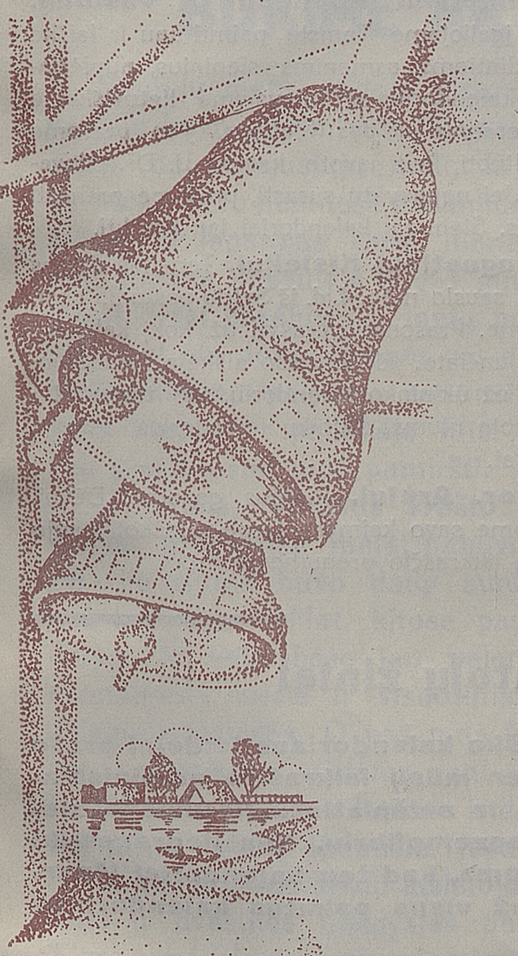
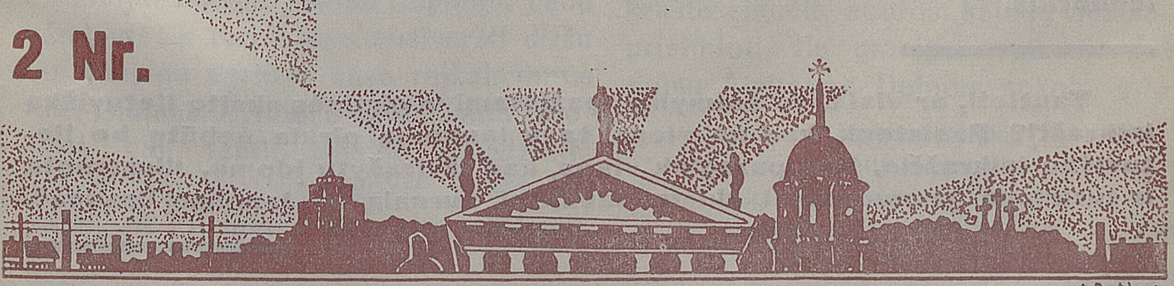
JAUNIMO DRAUGAS

Didysis Lietuvos Kunigaikštis Algirdas

2 Nr.

VILNIUS, 1937 M.

REDAKCIJA ATSAKO

H. G-tui. Už eilėraščius ir už laišką nuoširdžiai dėkojame.

Krankliui. Eilėraščius gavome. Dėkui. Laukiame daugiau.

J. Noreikai. Gražius eilėraščius gavome. Dėkui. Kas tiks, įdėsime.

Krankliui. Korespondenciją ir nuotrauką gavome. Dėkui. Korespondenciją dedame. Nuotrauka bus įdėta vėliau. Prašome prisiųsti mums daugiau savo apylinkės jaunimo gyvenimo nuotraukų.

K. K-iui. Straipsnį ir nuotraukas gavome. Labai dėkui. Įdėsime artimiausiame mūsų laikraščio numeryje. Prašome nemiršti mūsų ir ateityje.

J. Čekauskui. Dėkojame už sutikimą dažniau mums rašinėti. Tamstos pageidavimus pasistengsime išpildyti. Adresą gavę pasiuntėsime. Eilėraščius gavome.

Atmei. Rašinėlis gražus, kalba sklandi. Spausdinsime jį tik kiek vėliau, kai ir pas mus plačiosios lankos sužaliuos, piovėjų dainos nuaidės ir žvangūs dalgiai skambės. Tamsta turite gabumų rašyti. Laukiame daugiau.

M. Akscinui. Artimiausiu metu išsiųsime vieną egzemplorių.

A. D. Tuo reikalu prašome kreiptis Liet. Ūkio D-jon Vilniuje. Ten gausite konkrečių ir išsemiamų nurodymų.

Vilhelmui Povilėnui iš Vasiūnų. Šiuo įgaliojame Tamstą paimti sau ir laiške išvardintiems asmenims sieninius, nuplėšiamus kalendorius artimiausiame lietuviškame kooperatyve ar pas kleboną. Ten prašome pakvituoti, kad gavote kaipo „J. Dr." dovanas. Jei nepavyktų surasti, prašome pranešti mums. Sieniniai kalendoriai jau išpirkti.

Augustinui Kisieliui. Tamstos siųstus š. m. sausio mėn. 4 d. iš Svirių pašto 35 skat. gavome. Prašome parašyti už kokį kalendorių siunčiate. Iš prierašo aiškėja, kad siunčiate už ūkininko kalendorių, tuo tarpu užadresuota mums. Ūkinikų kalendorius kaštuoja 70 skat.

Nor. Arėjui. Pinigus gavome. Dėkui. Prašome savo kaimynų tarpe paieškoti naujų mūsų laikraščio prenumeratorių.

Kalendorių platintojų žiniai

Sieninio, kasdien nuplėšiamo lietuviško kalendoriaus leidėjai prašo visus platintojus kuo greičiau pranešti per mūsų laikraščio administraciją, kur ir kiek dar yra neišparduotų ir neišplatintų lietuviško sieninio, kasdien nuplėšiamo kalendoriaus egzempliorių. Kas nepraneš iki šių metų sausio mėn. 20 dienos, bus laikoma, kad ten kalendoriai išparduoti ir bus reikalaujama atsiskaityti už visus paimtus kalendoriaus egzempliorius.

Be to, primenama, kad jau laikas siųsti pinigus už išparduotus kalendorius.

Tautieti, ar visi tavo kaimynai, pažįstami ir giminės skaito lietuvišką laikraštį? Pasistenk, kad nė viena tavo lankoma pirkia nebūtų be lietuviško laikraščio. Tad paragink visus, kad išsirašytų įdomų, iliustruotą ir turiningą jaunuomenei skirtą savaitinį žurnalą — „Jaunimo Draugą".

Viršelį ir vinietes piešė Ant. Butkus.

Eina XII metus

1937 m. Sausio mėn. 15 d. № 2 (136)

JAUNIMO DRAUGAS

VILNIAUS KRAŠTO JAUNUOMENĖS SAVAITRAŠTIS

BŪKIME AKYLŪS IR KRITINGI

Naujųjų metų angoje visame pasaulyje buvo girdimi vien tik nusiskundimai dėl praėjusiųjų metų. Iš tikro, jie nieko gero neatnešė pasauliui. Abisinijos ir Ispanijas karai, diena dienon visame pasaulyje augąs ginklavimasis — tai praėjusiųjų metų palydovai. Bet vis dėlto žmonės su dideliu pasitenkinimu palydėjo senuosius — 1936 metus ir palinkėjo kits kitam kuo greičiausiai juos pamiršti.

Ir mums, Vilniaus krašto lietuviams, praėjusieji metai nebuvo lengvi — jie mums buvo daug sunkesni, nei kur kitur. Mat, kitose pasaulio dalyse ir valstybėse jau palengvėjo ekonominis krizis ir visuotinis medžiaginis skurdas. O pas mus jis dar lyg ir neatleido uždėtos ant mūsų karčio savo sunkios letenos ir dar labai mūsų kraštą spaudžia. Negana to. Šalia ekonominio krizio atsistojo prieš mus ir dvasinės ubagystės pavojus. Tiesa, medžiaginis skurdas kęsti nemalonu, bet jis galima nugalėti. Tada žmogus tik turi labiau susiveržti diržu ir daugiau apriboti savo reikalavimus bei išlaidas. Žymiai blogiau, kada žmogus gali tapti dvasios skurdžium, kada jam gręsia pavojus pasidaryti aklu ir netekti dvasinių vertybių. Kaip tik tas pavojus ir gręsia mums. Jau nuo ilgesnio laiko mūsų gyvenimo kelias buvo labai erškėčiuotas. Praėjusiais metais užėjęs nepaprastai stiprus viesulas ardė mūsų statytą tautinės kultūros rūmą. Pakako trumpo laiko, kad visa tai, kas buvo su nepaprastu mūsų kropštumu, atsidavimu, triūsu, pasišventimu ir medžiaginėmis aukomis statyta, krauta, pavirstų griuvėsių krūva. Gali būti, kad ir šie metai nebus geresni. Tačiau nereikėtų nusiminti. Tai mūsų bandymo valandos, kada turime progos pasirodyti vertais mūsų tautos didžiųjų sūnų: Vytauto Didžiojo, Basanavičiaus, Kudirkos ir kitų palikuoniais. Lietuvių tauta pergyveno ne vieną sunkia valandą. Jau ne kartą siaučiančios bangos iš vakarų, pietų ir rytų mėgino užlieti mūsų kraštą ir paskandinti amžius ugdytas jėgas ir tautines brangenybes.

Pravartu mums, lietuviškajam jaunimui, šiandie, kada nuolat mūsų krašte siaučia audros, kaukia viesulai, prisiminti tie praeities vaizdai. Juk mūsų Atgimimo Dainius sako:

„Atsibus tėvynės sūnūs,
Didžią praeitį atminę,
Pagimdys vargai galiūnus,
Ugnimi uždegs krūtinę".

Gyvenimo sąlygos duoda progos visam mūsų krašto tautiškai susipratusiam jaunimui pasirodyti vertais savo didžių protėvių palikuoniais. Jei kada, tai ypatingai šiandie šio krašto lietuviškasis jaunimas turėtų būti tuo galiūnu, nes šiandie yra pavojus ne vienas, bet du. Negana, kad kai kas nori mus užmigdyti, bet ir mūsų pačių tarpe atsiranda nemaža lietuviškajam jaunimui priešų.

Jau nuo seniai mūsų krašte atsirado įvairios ,,svieto lygintojų" nuotrupos. Ilgesnį laiką jos gyveno nuošaliai, be jokios mūsų gyvenimui įtakos. Bet vėliau jos artimai susibičiuliavo su vietiniais „teisybės ieškotojais". Ypač iš tos pusės padidėjo pavojus, kada buvo pasiulytas per Kominterno susivažiavimą glaudesnis komunistų bendradarbiavimas su socialistais. Prasidėjo kairiųjų gaivalų veržimasis į mūsų kraštą.

Ligšiol šiems mūsų „svieto lygintojams" tik kai kuriose, labiau atsilikusiose kultūriniu požvilgiu vietose pavykdavo įsiskverbti.

Milžiniška šio krašto dauguma buvo ir yra tautiška - katalikiška. Dabargi, uždarius įvairių organizacijų skyrius, sulaikius skaityklas, kada sodžius neteko tų, kas jiems paaiškintų ir nurodytų tikrąjį kelią, atsivėrė internationalui durys į mūsų kaimą. Ten dabar yra labai derli dirva įvairiems požemio sėjikams. Esant sunkmečiui ir skurdui, mūsų kaimą, beabejo, žavi gražūs ir vylingi „svieto lygintojų" skelbiami obalsiai. Sodietį žavi žadamas dvarų padalinimas ir kitoks raudonųjų rojus. Vietomis dar nevisai susipratęs mūsų sodžius nesugebės pats lengvai atskirti grūdus nuo pelų. Beabejo, neatsiras mūsų tarpe tokių, kurie būtų priešingi padalinimui dvarų, kurie nuo amžių buvo nutautinimo lizdais. Bet ar mūsų naminiai „svieto lygintojai" sugebės dabartinėje politinėje padėtyje pravesti, kad tų dvarų žemės būtų atiduotos mūsų krašto gyventojams lietuviams?

Mūsų manymu išmintingiau būtų šiandien imtis išganingesnių mūsų tautiečio gerbūviui kelti priemonių. Dabartiniu metu kalbėti apie tai ir aikvoti ir taip neperdaug gausias mūsų jėgas gali tik tas, kam raudonųjų idealai svarbesni už, kaip pav., Kudirkos „Varpo" mintis. Komunizmo pavojus gresia ir mūsų kaimui. Sodietis ypač šiandien, paskutinių įvykių ir ekonominio skurdo slėgiamas, mažiau bus atsparus įvairioms „svieto lygintojų" kalboms ir nesąmoningai žengs bedugnėn. Tai didelis mūsų jaunimui ir lietuviškam kaimui pavojus, kuris yra nemažesnis už nutautėjimą.

Aptardami šiuos svetimųjų ir savųjų nešamus pavojus, kviečiame mūsų tautiškai susipratusį jaunimą ir toliau eiti didžiųjų mūsų tautos vyrų praskintu keliu.

Genulis.

Kiekviena meilė yra žmogaus sielos šventenybė, bet visų didžiausia šventenybė — Tėvynės meilė. Ji pagrįsta milijonais kruvinų aukų, milžiniškais pasiaukojimais ir darbais, tūkstančiais metų kovos ir darbo dėl jos.

Pulk. Serakauskas.

Didžiausias Lietuvos valstybės uostas yra Klaipėda. Į tą miestą tūkstančiai traukinių veža prekes netik iš visų Lietuvos kampelių, bet ir iš tolimų kraštų. Traukiniai, iškrovę savo krovinį uoste, prisikraunama įvairių iš už jūrių atgabentų prekių ir veža krašto gilumon. Čia uostas, užrūkęs besiveržiančiais iš laivų kaminų dūmais.

Lietuvių kovos už Klaipėdą

Aisčių giminės (prūsai, lietuviai ir latviai) nuo seniausių laikų gyveno Baltijos pajūryje. Tai patvirtina vokiečių mokslininkų Töppeno ir Bezenbergerio tyrinėjimai. Prūsai gyveno tarp Vyslos ir Priegliaus upių, latviai apie Dauguvą, o lietuviai apie Nemuną — tarp prūsų ir latvių. Bet neilgai teko aisčiams ramiai gyventi Baltijos pakraščiuose. Mazūrų kunigaikštis Konradas, norėdamas sėkmingiau kovoti su prūsais, pasikvietė pagalbon Kryžiuočius, atiduodamas jiems dalį savo žemių, kurios buvo kaimynystėje su prūsais. Kalavijuočiai įsikūrė Livonijoje (kur dabartinė Latvija ir Estija). Tokiu būdu aisčiai buvo apsupti iš pietų ir šiaurės žmonių vokiško kraujo. Tai buvo XIII amžiuje. Aisčiai tuomet dar nebuvo pakankamai organizuoti. Prieš germaniškojo gaivalo atėjimą į Baltijos pakraščius aisčiai dar neturėjo nors kiek tampresnės valstybinės organizacijos. Atskiros giminės — prūsai, lietuviai, latviai, jotvingiai, kuršiai — gyveno kas sau. Čia nebuvo jokios karo organizacijos. Jas jungė gimininga kalba, papročiai, tikyba. Tai buvo visai ramios žemdirbių giminės. Tuo tarpu Kryžiuočių ir Kalavijuočių ordinai — tai buvo organizuotos ir jau įvairiuose karuose išmėgintos, išmiklintos jėgos, kurios pradėjo visu smarkumu pulti aisčius. Su tokiomis jėgomis aisčiams buvo labai sunku kovoti. Tos kovos dar labiau pasunkėjo, kai 1237 m. abu ordinai susijungė į vieną ir, kiek galėdami, stengėsi užimti Lietuvos pajūrį. Tokiu būdu jie norėjo Prūsus ir Livoniją sujungti į vieną valstybę. Bet tam smarkiai priešinosi žemaičiai. Jie atkakliai kovojo už savo laisvę. Žemaičiams padėdavo jų kaimynai sembai, (taip pat lietuvių giminė). Jie kovojančiams žemaičiams Nemunu ir Kuršių marėmis gabendavo ginklus ir maistą. Kalavijuočiai, norėdami tai sembams sutrukdyti, 1252/3 metais prie Kuršių marių sąsmaukos, pro kurią šios marios išplaukia į Baltijos jūrą, pasistatė pilį. Ją pavadino Memelburgu[1]). Lietuviai ją pavadino Klaipėda — duonos ėdikė [2]). Mat, pilyje nieko neuždirbama, tik duona ėdama. Žemaičiai tą pilį smarkiai puldinėdavę ir stengdavęsi ją sugriauti. Per XIII ir XIV amž. buvo užpuolę septynius kartus (1253, 56, 69 ir 1320, 23, 79, 93 metais). Tačiau žymiausias mūšis su Teutonų Ordinu įvyko ties Grunvaldu (Žalgiriu) 1410 m. Tame mūšy Ordino jėgos buvo visai sutriuš-

[1]) Memel vokiškai baltoji vandens rožė. O tais laikais Kuršių marėse ir Nemune augdavusios baltosios rožės. Todėl ir pilis (burg) buvo pavadinta Baltųjų rožių pilis.

[2]) Klaips latviškai duona.

kintos. Žalgirio mūšy teutonų pralaimėjimas sustabdė vokiško gaivalo ekspansiją (veržimąsi) į Rytus. Bet 1422 m. Vytautas susitaikė su Ordinu (Melno taika). Vytautas pasižadėjo uždrausti žemaičiams puldinėti Klaipėdą. Ji pradėjo žymiai augti. Bet Dancigo pirkliai, bijodami Klaipėdos konkurencijos, 1456 m. ją užpuolė, sunaikino, o uostą užvertė akmenimis. Nuo to laiko Klaipėdos uostas pasidarė visai nežymus. Pagaliau 1466 m. (Torno taika) Ordinas savo sostinę iš Marienburgo perkėlė į Karaliaučių, kuris nuo to laiko pasidarė prekybos centru ir Klaipėdos konkurentu. Klaipėdos pirklių teisės buvo siaurinamos. Klaipėdos pirkliai buvo Ordino verčiami vežti savo prekes per Karaliaučių. O 1580 m. jiems buvo uždrausta turėti net savo laivus. Dar didesnis smūgis Klaipėdai buvo, kai XVII amž. buvo iškastas Fridricho kanalas, kuris sujungė Nemuną su Karaliaučiumi. Visos prekės, ligšiol ėjusios pro Klaipėdą, turėjo dabar eiti pro Karaliaučių. Klaipėda nyko.

Žalgirio mūšis — tai gražus, didingas lietuvių ir slavių pasirodymas prieš Ordiną, nuolatinį lietuvių, ypatingai žemaičių, puldinėtoją. Jis pakirto Ordino galybę ilgiems šimtmečiams. Bet tas žygis buvo ne visai politiškai išnaudotas. Jau 1422 m. Vytautas tariasi su Ordinu, palieka jį Klaipėdoje ir net užtikrina, kad žemaičiai jo nepuldinėsią. Pats gi Vytautas savo valstybės ribas nuolat plėtė į Rytus, toji politika iškėlė Lietuvos vardą. Bet dar geriau būtų buvę, kad ir vėlesniem laikam būtų užtikrinęs Lietuvai laisvą pajūrį ir padėjęs augti Klaipėdos uostui. Bet ir ankstyvesnieji Lietuvių valdovai nesistengė turėti savo uosto. O Lietuva be uosto neturėjo platesnių ryšių su Vakarų Europa, kur jau buvo prasidėjęs smarkus kultūros ir civilizacijos augimo tempas. Atradus Ameriką ir išsiplėtus jūrų laivininkystei, pradėjo mažėti Viduržemio jūrų reikšmė, o didėti Atlanto vandenyno. Sparčiai pakilo Vakarų Europos reikšmė. Čia atsirado ir greitai pradėjo augti ekonominio, politinio ir kultūrinio gyvenimo centrai — miestai. O tuo tarpu Lietuvos pajūryje gyvenimas buvo visai apmiręs. Čia bene bus viena iš svarbiausių priežasčių, kodėl mūsų tauta, būdama pašonėj kultūringos Vakarų Europos, nuo jos labai atsiliko.

Tik po Didžiojo Karo pradėta kreipti daugiau dėmesio į jūros reikšmę.

Vokietijai pralaimėjus karą, Klaipėdos kraštas Versalės traktato 99 straipsniu buvo atskirtas nuo Vokietijos, kad su laiku būtų prijungtas prie Lietuvos. Sumetimai, dėl kurių tai buvo padaryta, yra nurodyti Clemenceau (skait. Klemenso) 1919 m. birž. m. 16 d. atsakyme į Vokietijos vyriausybės pastabas dėl taikos sąlygų. „Klaipėdos kraštas — sako Clemenceau — visuomet buvo lietuviškas, gyventojų dauguma yra lietuvių kilmės ir kalbos; tas faktas, kad pats Klaipėdos miestas didžiąja savo dalimi yra vokiškas, nepateisintų visą šį kraštą palikti Vokietijos suverenitetui (globai ir valdžiai), juo labiau, kad Klaipėdos uostas yra vienintelis Lietuvos valstybės išėjimas į jūrą“...

Bet Lietuva, vos atgavusi nepriklausomybę, tuomet dar nebuvo susitvarkiusi savo vidaus gyvenimo ir labai daug sunkumų turėjo užsienio politikoje. Reikėjo, kad Lietuvą pripažintų kitos valstybės. Pirmiausia stengiamasi buvo sutvarkyti santykiai su Rusija, kaipo buvusiu Lietuvos žemių suverenu, valdytoju, nes, šių santykių nesutvarkius, visos valstybės laikėsi nuošaliai ir nesiskubino Lietuvos pripažinti. Pirmoji pripažino tik Vokietija. Po Vokietijos Lietuvą pripažino viena kita ir tolimesniųjų valstybių. Pagaliau pripažino ir Lenkija (1920 - VII - 4 d.). Kai buvo pasirašyta sutartis su Rusija, Lietuvos tarptautinė padėtis žymiai sustiprėjo. Bet didžiosios ir kartu nugalėtojos bei karą laimėjusios valstybės — Anglija, Prancūzija, Italija ir Japonija — vis dar delsė Lietuvos pripažinimą. Tarp kita ko tam nemaža įtakos turėjo kai keno užsienyje varoma prieš Lietuvą propaganda. Ypatingai ji žymi buvo Prancūzijoje. Lietuvos rytojus buvo neaiškus. Ji buvo dar nepripažįstama kaipo visai atskira ir nepriklausoma valstybė ir neatiduodamas Klaipėdos kraštas, kuris tuomet buvo Anglijos, Prancūzijos, Italijos ir Japonijos žinioje ir valdžioje. Klaipėdos vokiečiai, matydami, kad didžiosios valstybės svyruoja, nežinodamos, kas daryti su Klaipėda, ir jausdami, kad prie Vokietijos jau nebegrįšią, pradėjo

Klaipėdiečiai, nustoję kantrybės, 1923 m. stvėrėsi ginklu iškovoti sau laisvę. Vaizdely parodyta, kaip didvyriški Klaipėdos karžygiai supa gimtąjį miestą, kurį gina prancūzai su vokiečiais.

svajoti apie Klaipėdos nepriklausomybę. Norėjo sukurti vadinamąjį „Freištatą" Dancigo pavyzdžiu. Klaipėdos vokiečiams „Freištatas" politiškai imant buvo naudingas tuo, kad paskui galima būtų grįžti prie Vokietijos. O atidavus Klaipėdą kuriai nors valstybei, panašios svajonės jau neturėtų realaus pamato. Kiti vėl norėjo laisvos Klaipėdos, kaipo nepriklausomos valstybėlės, ekonominiais sumetimais. Sudarius nepriklausomą valstybėlę taip patogioje geografiniu atžvilgiu vietoje, galima buvo gerai pasipelnyti. Juo labiau, kad tuomet Vokietijoje buvo pinigų infliacija. Vokiška markė visai nukrito, atpigo. Tarp valstybių buvo susidarę dideli ekonominiai skirtumai. Susidarius tokiai ūkio padėčiai, kontrabandos keliu galima buvo daug uždirbti, turėti gerą biznį. Todėl politiniai ir ekonominiai tikslai Klaipėdos vokiečiuose pagimdė „freištato", laisvos, nepriklausomos valstybėlės idėją. Vokiečių „freištato" sumanymą Lietuvai priešingų žmonių kurstoma palaikė ir Prancūzija. 1920 m. vasario m. 15 d. į Klaipėdos kraštą buvo atsiųsta prancūzų kariuomenės būrys, kuriam vadovavo generolas Odry. Kiek vėliau signatarinės valstybės (Anglija, Prancūzija, Italija ir Japonija) Klaipėdos kraštui paskyrė savo komisarą Petisne. Buvo sudaryti vyriausi kraštui valdyti organai: Vyriausias Komisaras, Direktorija ir Valstybės Taryba.

Komisaras buvo signatarinių valstybių įgaliotinis. Jis buvo vykdomosios valdžios šefas, vyriausias organas. Jis pasirinkdavo Direktorijos narius, skirdavo aukštesnius valdininkus, skelbdavo įstatymus ir įsakymus ir turėjo inicijatyvos teisę įstatymų leidimo srityje.

Direktorija sudaryta iš pirmininko ir septynių narių, kurių kiekvienas turėjo savo sritį. Jie pateikdavo Valstybės Tarybai biudžetą, įstatymų projektus ir skirdavo žemesniuosius valdininkus. Kiekvienas Direktorijos narys buvo vykdamosios ir administracinės valdžios organas.

Valstybės Taryba yra svarstomasis ir patariamasis organas. Narius į Valstybės Tarybą rinko korporacijos bei organizacijos. Valstybės Taryba priimdavo biudžetą ir įstatymus. Taip pat pareikšdavo savo nuomonę prekybos sutarčių, pašto konvencijų, paskolos ir kit. srityse. Taip sutvarkyta Klaipėdos krašto valdžia valdė nepilnus metus — nuo 1922 m. vasario m. 15 d. iki 1923 m. sausio m. 10 d. — iki lietuvių sukilimo.

Klaipėdos krašto lietuviai jau anksčiau suprato, ko nori šio krašto vokiečiai. „Freištato" šalininkams labai pritarė ir kom. Petisne. Jis čia jautėsi visai gerai, nes tai buvo garbinga ir pelninga vieta. Klaipėdos lietuviai matė, kad geruoju vargiai galima bus prijungti šis kraštas prie Lietuvos. Matė Klaipėdai pavojų ir nutarė griebtis griežtų priemonių. 1923 m. sausio m. 9 dieną padarė

sukilimą. Sukilėliams pagalbon atėjo šauliai ir nemaža savanorių.

Sukilėliai suorganizavo Vyriausiąjį Mažosios Lietuvos Gelbėjimo Komitetą. Jo pirmininku buvo žinomas Mažosios Lietuvos veikėjas Martynas Jankus, o nariais Strekis, Šaulinskas ir Bruvelaitis. Šis komitetas paskelbė Petisne sudarytą direktoriją, kaipo nustojusią teisių, o sudarė lietuvių direktoriją. Šios direktorijos pirmininku buvo Simonaitis, o nariais Reizgys ir Toleikis.

Nauja direktorija visoms didžiosioms valstybėms išsiuntinėjo notas, kad senoji direktorija pašalinta, nuversta, o naujoji prašo paskirti kitą komisarą.

Sausio m. 15 d. majoro Kalmanto vedami sukilėliai paėmė Klaipėdą. Sukilėliai išleido atsišaukimą, kuriame aiškinosi, kad jie sukilę ne prieš prancūzus, bet prieš vokišką direktoriją. Bet Lietuvos vyriausybė gavo iš Prancūzijos ministerio pirmininko, kaip ambasadorių tarybos pirmininko, įspėjimą, kad esą Lietuva atsakysianti už sukilėlių veikimą, kadangi esą Lietuvos valstybės žmonės dalyvavę sukilime. Pagaliau padėčiai ištirti buvo atsiųsta trijų narių komisija (prancūzas, italas ir anglas). Jie atvyko su visa savo laivų eskadra. Komisija pasiuntė sukilėliams ultimatumą (reikalavimą): nusiginkluoti ir išeiti iš Klaipėdos, nes kitaip miestas bus šaudomas. Į komisijos ultimatumą sukilėlių vadovybė taip pat atsakė ultimatumu ir pareiškė, kad sukilėlių kariuomenė yra pasiruošusi kovai. Taip pat pareiškė, kad sukilėlių vadovybė tuoj duosianti įsakymą savo kariuomenei apsupti prancūzų kariuomenės kareivines, kuriose dar buvo pirmoji prancūzų kariuomenė. Be to, buvo skleidžiami gandai, kad sukilėliams padėsianti Lietuvos ir Rusijos kariuomenė. Tie gandai ir drąsus sukilėlių vadovybės pasielgimas atvykusiai komisijai sukėlė baimės, kad iš to nekiltų Rytų Europoje karas. Todėl didžiosios valstybės nutarė ginčą baigti geruoju.

Pagaliau vasario m. 16 d. Ambasadorių Konferencija nusprendė Klaipėdos kraštą pavesti Lietuvos suverenitetui (valdžiai). Jau dabar Lietuvos valdžia pradėjo derybas su didžiųjų valstybių komisija. Iš Lietuvos pusės vedė derybas valdžios nepaprastas įgaliotinis, dabartinis prezidentas Antanas Smetona. Prasidėjo derybos dėl Klaipėdos krašto, kaipo autonominio vieneto, statutui paruošti. Statutą turėjo parengti Ambasadorių konferencija drauge su Lietuvos ir Klaipėdos krašto atstovais. Tuo tikslu turėjo būti sudaryta sutartis tarp didžiųjų valstybių ir Lietuvos.

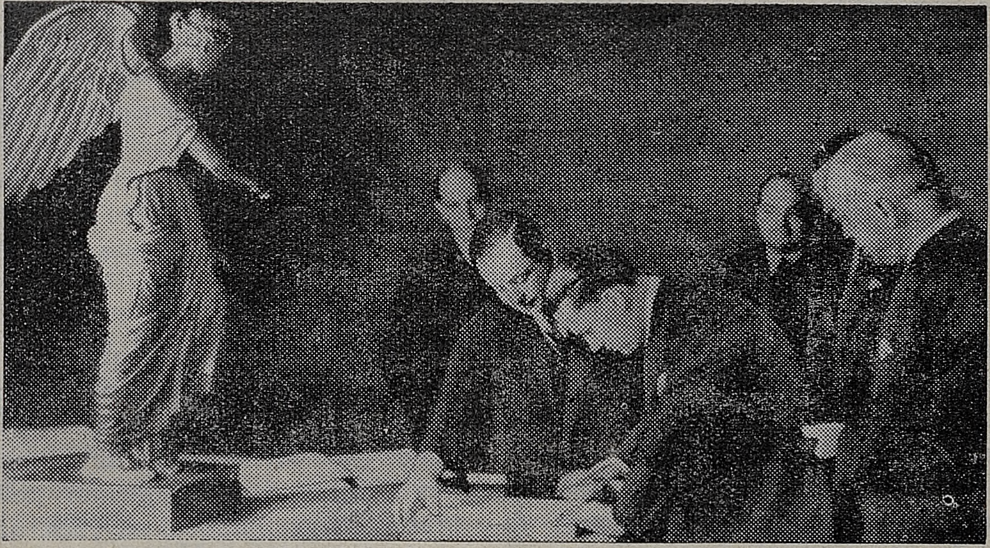
Todėl tuo pat metu, Ambasadorių konferencija pakvietė Lietuvos vyriausybę atsiųsti delegaciją į Paryžių, paruošti konvenciją Klaipėdos kraštui. Derybos prasidėjo 1923 m. kovo 24 d. ir tęsėsi iki tų pačių metų rugpiūčio 25 d.. nedavusios jokių teigiamų vaisių. 1923 m. rugsėjo 25 d. Ambasadorių konferencija nutarė Tautų Sąjungas Pakto 11 straipsniu, pateikti Klaipėdos krašto klausimą Tautų Sąjungos Tarybai ir rugsėjo 28 d. Raymond Poincaré (skait. Poncare), Ambasadorių Konferencijos pirmininkas, pasiuntė Tautų Sąjungos Generaliniam Sekretoriui šiuo reikalu notą.

Tautų Sąjungos Taryba savo 1923 m. gruodžio 10—17 d., įvykusioj Paryžiuje XXVII sesijoje, paskyrė trijų narių komisiją, kuriai pirmininkavo Norman Davis, ir jai pavedė pateikti kitoj Tarybos sesijoj pranešimą dėl šio klausimo. Po ilgų ginčų ir projektų kaiteliojimų konvencija buvo pasirašyta 1924 m. gegužės 8 d. Paryžiuj, kuria Santarvininkės perdavė Klaipėdos kraštą su visomis teisėmis ir titulais Lietuvai.

Lietuvos valstybė pasirašytoj konvencijoj suteikė Klaipėdos kraštui autonomiją ir davė jai statutą. Ši autonomija apima šiuos dalykus: valsčių ir apskričių organizacija ir administracija, tikybos reikalai; švietimas, išskyrus mokslo įstaigų programą; viešoji sveikata ir pašalpa; socialinė apsauga; tiesioginiai ir kai kurie netiesioginiai mokesčiai, civilinė įstatymdavystė ir t. t. Įkurti buvo vietiniai organai: Seimelis ir Direktorija. Organų kompetencija gerai aprėžta.

Tokiu būdu Lietuva iškovojo sau uostą ir kartu langą į platųjį pasaulį.

St. M.

Daug reikšmės priduodama š. m. sausio 2 d. pasirašytai anglų - italų bičiulystės sutarčiai. Čia matome anglų - italų atstovus sutarties pasirašymo metu.

Mokesčių egzekucija

Egzekucija vadiname priverstiną skolų išreikalavimą, kurį atlieka atitinkami valdžios organai. Egzekucija atliekama įvairiais būdais ir įvairių valstybės organų. Kiekvienu tačiau atveju ji turi remtis vykdomuoju aktu (tytuł wykonawczy). Yra dvi egzekucijų rūšys: teismo ir administracinė. Pirmosios vykdymas remiasi teismo, antrosios—administracinės valdžios nutarimu. Pirmu atveju egzekuciją nutaria teismas, o vykdomuoju organu yra jos valdininkai, vadinamieji antstoliai (kamarnykai).

Antrasis būdas praktikoj daugiausiai yra vartojamas egzekvuojant mokesčius. Ši egzekucija remiasi Iždinės (Urząd Skarbowy) nutarimu, o vykdo jos valdininkai, sekvestratoriais vadinami.

Iždinė ekzekvuoja tuos mokesčius arba skolas, kurios yra laiku nesumokėtos ir priklauso Valstybės Iždui, savivaldybėms, draudimo draugijoms ir t. t.

Jei mokesčių nesumokama laiku, tai priskaitoma 12%, jeigu gi mokesčiai buvo Iždinės atidėti ar išskirstyti ratomis, tai 9 %. Nuošimtis apskaitomas mėnesiais, o kiekvienas pradėtas mėnuo skaitomas už visą. Nuošimčiai pradedami skaičiuoti 14 dienų praėjus nuo mokėjimo termino, bet sekvestratoriai gali egzekvuoti vos tik terminą praleidus.

Egzekucija gali kartais naudotis ne tik Iždo įstaiga, bet ir kitos administracinės įstaigos, bet tai yra smulkesni atsitikimai.

Iždinė skolų privatinių asmenų egzekvuoti negali, nes čia reikalingas teismo nutarimas.

Egzekucija gali būti nukreipta tik prieš tuos asmenis, kurie turi betarpišką ar tarpišką prievolę įmokėti Iždinei mokestį, o paskirtam termine nesumokėjo.

Egzekucija, kaip buvo minėta, remiasi vykdomuoju aktu (tytuł wykonawczy) — yra tai Iždinės nutarimas, kad mokestis laiku neįmokėtas ir konstatavimas, kad gali būti pagal galiojančius įstatymus egzekvuojamas administraciniu būdu. Be to, šiame akte turi būti išvardintas atitinkamos įstaigos pavadinimas, vardas, pavardė ir adresas skolininko, teisinis mokesčio pagrindas, įstaigos valdininko parašas, data ir antspauda. Suprantama, kad negali būti egzekvuojami mokesčiai, kurių mokėjimo terminas dar nepraėjo. Dar prieš

egzekuciją Iždinė siunčia skolininkui raštišką priminimą, kuriame pareiškiama, jei 9 dienų termine nesumokės mokesčio, pritaikins egzekuciją. Šis priminimas paskiau reikia apmokėti. Jei skola neviršija 600 auks. tai už priminimą imama 1 auks. 50 skat., o jei skola didesnė, tai už jį priskaito daugiau. Reikia pabrėžti, kad negali būti administraciniu būdu egzekvuojamas nejudomas turtas, nes šiuo atveju yra reikalingas teismo nutarimas.

Čia išvardinsim grupę daiktų, kurie negali būti imami, pav.:

1) įvairios piniginės pagalbos, teikiamos ligoniams, bedarbiams, paramos, gamtos katastrofų paliestiems;

2) moksleivių stipendijos;

3) sumos, kurias įmokėjo draudimo draugija nuo ugnies, jei jos skiriamos trobesių statymui;

4) namų įrankiai, patalas, baltiniai ir kasdieniniai, šeimai reikalingi drabužiai;

5) valgio ir kūro atsargos, reikalingos vienam mėnesiui;

6) melžiama karvė, dvi ožkos, trys avys, viena kiaulė, jei šie gyvuliai reikalingi yra šeimos maitinimui;

7) įvairūs darbo įrankiai, jei skolininkas uždarbiauja rankų darbu;

8) daiktai, kurie yra reikalingi amato vykdymui ir išeiginiai rūbai, jei egzekvuojamas dirba proto darbą;

9) jei skolininkas negauna nuolatinės algos, o gyvena vien savo rankų darbu, tai laisva nuo egzekucijos yra suma pinigų, kuria jis galėtų pats su savo šeima pragyventi visą savaitę;

10) Daiktai, kurie yra reikalingi religinėms praktikoms (kryžiai, šventi paveikslai ir kiti);

11) Daiktai, reikalingi mokslui, pav., knygos ir kit.

Algų galima už mokesčius egzekvuoti tik $^1/_5$ dalį. $^4/_5$ dalys mėnesinės algos yra laisvos nuo egzekucijos.

Be to, laisvi nuo egzekucijos yra pinigai, įdėti į P. K. O. (Pocztowa Kasa Oszczędności) iki 250 auks. Taip pat autoriaus teisės, kol priklauso pačiam autoriui, paštui persiųsti atiduotos perlaidos, kol paštas neįteiks jų egzekvuojamam asmeniui.

Egzekucija turi būti sulaikyta, jei skolininkas yra nepilnametis ar psichiškai ligotas, kol bus paskirtas turto kuratorius; jeigu skolininkas miršta, kol turtas jo bus paveldėtojų užimtas.

Egzekucija gali būti dar sulaikyta, jei skolininkas įteikia Iždinės įstaigai prašymą ir tai šiais atvejais, jei:

1) paduota apeliacija į aukštesnę instanciją,

2) jei skolintojas prašė Iždinę prailginti mokėjimo terminą arba išdėlioti mokestį ratomis.

Yra vartojamos šios egzekucinės priemonės: judomojo turto užėmimas, jo pardavimas ir licitacijos, asmeniška revizija, uždraudimas parduoti nejudomą turtą ir pan. Praslinkus 9 dienoms po priminimo įteikimo, paprastai sekvestratorius, atvykęs, užima judomąjį turtą. Prieš paimant turtą įteikiamas egzekucijos nutarimo nuorašas. Skolininkas gali reikalauti iš sekvestratoriaus tarnybinės legitimacijos ir raštiško įgaliojimo.

Visų pirma imami pinigai, prabangos dalykai, kaip, pav., brangenybės, pianinai, paskiau namų įrankiai. Paprastai pirmiau yra imami daiktai, skirti parduoti, paskui inventorius, kuris nėra būtinas gamybai. Skolininkas gali reikalauti, kad kai kurie daiktai nebūtų imami, jei likusiųjų pakanka skoloms apmokėti.

Sekvestratorius turi viską įrašyti į protokolą. Auksiniai ir sidabriniai daiktai negali būti vertinami žemiau metalo vertės. Imamas yra tik tas judomasis turtas, kuris sudaro skolininko nuosavybę. Bet kadangi čia dažnai įvyksta nesusipratimų, tai kiti užinteresuoti asmens gali paduoti į Iždinę prašymą, kuriame turi įrodyti nuosavybės teisę. Prie prašymo, kuris reikia, kaip galima greičiau, įteikti, pridedami nuosavybės teisės įrodymai. Skolininkas gali reikalauti, kad egzekucijos metu būtų liudininkai.

Užimtas daiktas paprastai vietoj paliekamas, tik išimtinais atvejais vežamas į Iždinės sandėlius. Užimtų daiktų naikinimas, slėpimas arba pridėtų ženklų nuėmimas yra pagal 138 ir 139 baudžiamojo kodekso straipsnį baudžiama iki 2 metų kalėjimo. Po daikto paėmimo skolininkas gali sumokėti mokestį arba į Iždinę, arba tarpininkaujant P. K. O., bet reikia pridėti už priminimą baudos nuo-

šimčius, kad laiku nesumokėta (1% į mėnesį) ir egzekucinės išlaidos, kurios sudaro 1 auks. 50 skat., jei skola neviršija 600 auks.; jei suma aukštesnė, atitinkamai didesnės priskaitomos ir egzekucinės išlaidos.

Paimti daiktai paprastai parduodami viešoj licitacijoj. Licitacijos terminas gali būti paženklintas anksčiausiai 15-tą dieną po užėmimo. Anksčiau gali parduoti tik tuomet, jei paimtas daiktas genda. Licitacija vyksta užėmimo vietoj, ir tik retkarčiais prie Iždinės. Skelbimas apie licitaciją turi būti iškabintas prie trobesio, kur turi įvykti licitacija ir valsčiuj 3 dienos prieš licitacijos terminą, o jei daikto vertė viršija 500 auks. tai ir laikraščiuos paskelbti. Licituoja egzekucinis organas, dalyvaujant valdžios atstovui. Licitacija laikoma neįvykusia, jei nieks nesiūlo didesnės sumos, negu daiktas apkainotas ir jei nedalyvauja bent du licitantai. Nei skolininkas, nei licituojantis, nei policijos atstovas negali dalyvauti aktyviai licitacijoj. Licitacijai nepavykus, tokiu pat būdu ji skelbiama antrą kartą. Tuomet jau daiktai gali būti parduoti žemiau apkainota suma.

Sekvestratorius gali pareikalauti, kad skolininkas atidarytų visas duris ir slaptukes, gali daryti asmenišką revizija, moterų reviziją gali atlikti tik sekvestratoriaus pakviesta moteris. Tokios priemonės gali būti vartojamos tik išimtinais atvejais.

Egzekuciniai veiksmai turi būti nutraukti, jei skolininkas mokestį sumoka. Jeigu sekvestratorius nesilaiko aukščiau nupasakotos procedūros, reikia jį skųsti Iždinei. Jei egzekucija savo tikslo nepasiekia, Iždinė gali reikalauti viešos priesaikos, kurioje šeimininkas turi viešai pareikšti, kad neturi paslėpto turto.

Nuo Iždinės egzekucinių nutarimų galima apeliuoti į Iždinės Rūmus (Izba Skarbowa), kaipo į II instanciją 14 dienų termine, nutarimą įteikus. Iždinės Rūmų nutarimas yra galutinis. Apeliacijos, įteiktos po termino, nesvarstomos. Apeliacijos ir prašymai į Iždo Rūmus reikia siųsti tarpininkaujant Iždinei (I inst.).

Apeliacijos ir skundai nesulaiko nutarimo vykdymo. Jei sekvestratorius nesilaiko įstatymų, tai 8 dienų termine galima jį apskųsti Iždinei. Prašyme būtinai turi būti pažymėta 1) įstaiga, į kurią kreipiamės, 2) nurodymas to nutarimo, kurį prašantis nori pakeisti, prašymo turinys, paduotas konkrečioj formoj, reikalavimai, priekaištai, data, parašas, adrasas.

Iždinė (Urząd Skarbowy) yra apskrities miestelyje, ir per ją paprastai siunčiami visi prašymai, bet retkarčiais reikia siųst skundai ir betarpiškai į aukštesnes instancijas, todėl paduosiu jų adresus:

Vilniaus Iždinės Rūmai (Izba Skarbowa): Vilnius, D. Pohulanka 10.

Finansų Ministerija: Warszawa Rymarska 3, Ministerstwo Skarbu.

Skolininkas gali prašyti atidėti egzekuciją, išskirstyti mokesčius į ratas, bet tik Ižd. Istaigą, o ne sekvestratorių, kuris savo nuožiūra to negali padaryti. Egzekucijos išlaidos reikia sumokėti kartu su mokesčiais. *Alfas.*

J. ČEKAUSKAS

Po mano langu...

(*Skiriu V. Kuolaičiui*)

Po mano langu klevelis jaunas,
Kiek man, ir jam tiek metų...
Pavasarėly pumpurai kraunas,
Ir laukiu, kad žydėtų.

Žali jo lapai visad šlamėjo,
Kai aš buvau mažytis,
Tuomet aš klausiau: sakyki, mama,
Kam vėjams taip daužytis?

Mūsų jaunučio klevelio šakos
Taip gailiai ima ošti,
Kas bus, mamyte, jei vėjai klaikūs
Galės klevelį jauną palaužti?

Nebijok, vaike, mama kalbėjo,
Jis linksta, kol jaunutis;
Kas augs audroje — nebijos vėjo,
Prieš audras nesijudins.

KODĖL TĖTIS NEGRĮŽO

(Tąsa)

Laurynas taip pat susimąstė. Ir jis prisiminė vaikystę. Laurynas neturėjo savo vaikystės svajų. Mokyklos nelankė. Buvo nuolat tėvo ujamas ir mušamas. Turėdamas aštuonerius metus, jau ganė kaimyno karves. Už tai tėvas imdavo iš kaimyno aštuonius pūdus rugių ir Kalėdoms kumpį. Kai suėjo penkiolika metų, mėgino paskui akėčias eiti. Mirus tėvui, ėjo ant „prizvų". Vėliau turėjo pats dirbti ūkio darbus. Pradžioje jam kaimynai padėdavo. Tada vedė Marcę. Laurynas prisimena, kai po tėvo mirties, vasarą, sutikęs parugėj Marcę ir kaip ji tada paraudusi. Nuo to laiko visi kalbėjo, kad Klumpių Laurynas šaudo į Marcę. Ir neapsiriko — Laurynas ją vedė.

Marcė buvo darbšti mergina. Kai ji ištekėjo, sutvarkė namus taip, kad net visi stebėjosi.

— Iš ko jie gyvens?—klausdavosi kaimynai. — Juk turi vos pusantro margo, o tėvas mirdamas dar skolų paliko.

Bet Marcė suvedė galus. Ėjo kaimynams padėti. Už tai gaudavo vištą. Kartą ir paršelį užsikrutėjo. O Laurynas vežiojo į stotį malkas. Taip ir gyveno.

— Lauruk, Lauruk, ar tu žinai, — įbėgusi pirkion šaukė Marcė, — ana girininkas su šaltyšium lanko kaimynus. Sako, kad malkų ieško. Kažin kas nusivežė iš medžio metrus. Linkienė pasakojo, kad regėjo ji nūnai Gaidzį išvažiavus. Grįžus Gaidziui, atvažiavo ir girininkas.

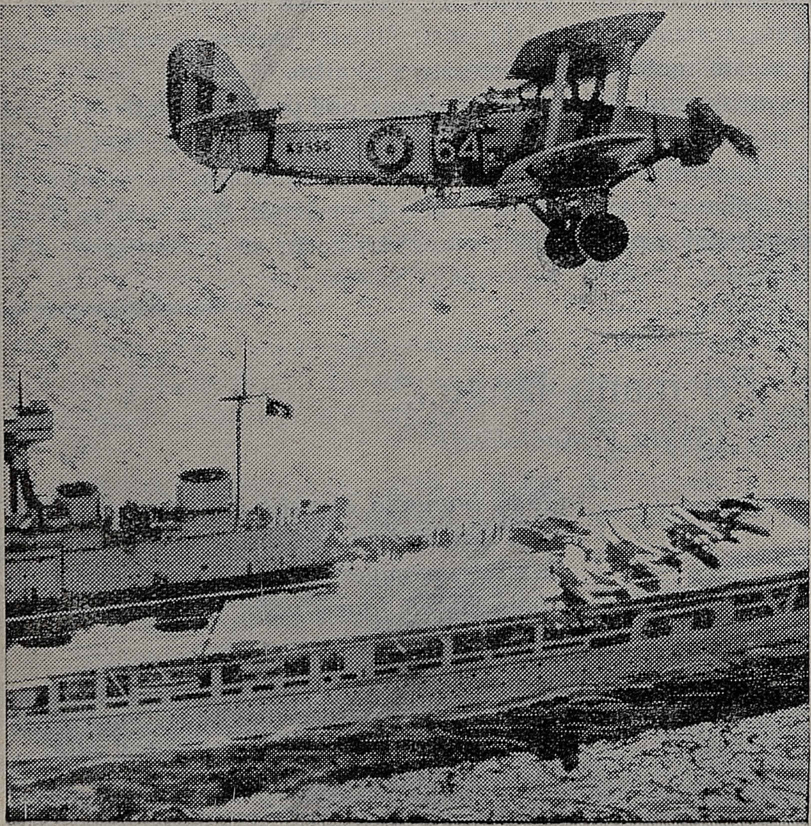
— Gaidzys... Su blizgančiais čebatais. — Prisiminė Lauras.

— Maž ką turim. Gal vertėt paslėpti, — abejojo Marcė.

— O kų? Negi šakas slėpsim?

— Marcė nerimavo:

— Lauruk, eik, apsdairai... Gali prisikabinti.

LAIVAS — AERODROMAS

Dabar yra karo laivų, pritaikintų nutūpti ant jų lėktuvams. Ateities kare oro lėkt,, anot karo žinovų, vaidins labai svarbų vaidmenį. Daug galvota ir varstyta apie lėktuvų panaudojimą jūrose. Mat, didžiausias ligšiol sunkumas buvo, kad vandenyno beribiuose plotuose neturėdavo lėktuvai kur nutūpti, kad galėtų pasiimti benzinos, karo medžiagos ir t. t.

Laurynas rengėsi išeiti malkinėn. Bet tuo pat metu pro langą jis pamatė girininką su žalia kepure.

— Jau atėjo, ar regi, tiesiai malkinėn nuėjo.

Laurynas, išėjęs kieman, susitiko jau grįžtančius iš malkinės girininką ir šaltyšių.

— Pas tamstą suradome rąstą ir be leidimo atvežtas šakas, — pirmas prabilo girininkas.

— Kad gi šakos niekam nebus reikalingos, o rąstas gulėjo prie kelio. Aš jo neėmiau iš medžio.

— Mums nerūpi, iš kur tamsta jį parsivežėt. Radome pas tamstą ir gana. Bus protokolas.

— Dėl Dievo, — šaukė Laurynas, — aš jų nevogiau. Radau prie kelio. Namie nebuvo malkų.

Girininkas jo teisinimosi neklausė. Paėmęs paišelį užsirašė ir, pasakęs: teisme aiškinsitės, — išėjo.

Laurynas stovėjo kaip žemėn įmuštas.

— Teisme... Už ką? — Klausė savęs. Bet niekas neatsakė. Tik girdėjosi dar tolstami girininko žingsniai.

Grįžo pirkion. Marcė sėdėjo parėmusi galvą. Žinojo — bus teismas. Reikės mokėti, o gal ir sėdėti.

— Gal gi dar neažusūdzis, — guodėsi Laurynas, — svietkus pristatysiu.

— Gal — pritarė Marcė.

Vaikai jau miegojo. Vytukas gulėjo aukštielninkas. Per jo lūpas nubėgo šypsena. Kažką sapnavo. Pravėrė lūpas ir sunkiai, žodis po žodžio, ištarė:

— Tė-ti, aš mo-ky-siu vai...

Tėvas apklojo jį šilčiau ir, užpūtęs gęstančią lempą, nuėjo su Marce nevakarieniavę gulti.

Laurynas buvo išvažiavęs malūnan, o vaikai, džiaugdamiesi atodrėkiu, išbėgo oran pasisvaidyti sniegu. Marcė viena liko pirkioj. Povakary neturėjo darbo.

— Kol Laurukas parvažiuos — pailsėsiu.

Marcė sapnavo: didelis vanagas nusileido ties jų pirkia ir ėmė plėšti stogą. Plėšė, plėšė, regis, jau ir lubas priėjo. Marcė suriko. Sušukusi nubudo. Vanagas pranyko. Pridėjusi prie širdies ranką, juto, kad smarkiai plakė.

Pirkioj temo. Ore girdėjosi vaikų riksmas. Tai Vytukas pargriovė Juozuką sniegan. Už lango pasigirdo kažkieno žingsniai.

— Negi Lauras grįžo taip anksti? — pagalvojo Marcė.

Priemenėj nukratęs sniegą, įėjo pirkion šaltyšius. Peržengęs slenkstį užklausė:

— Laurynas namie?

— Dar negrįžo.

— Buvau valsčiuje. Lauryną sūdan šaukia.

— Sūdan... — pakartojo Marcė.

— Taip, kaimynėl, nū blogi laikai.

Į kiemą įvažiavo Laurynas. Nutempęs maišelius svirnan ir iškinkęs arklį, įėjo pirkion pasiteirauti, kokiu tikslu jis atėjo.

Pranulis buvo gerbiamas žmogus. Jis savo pareigas ėjo sąžiningai. Nieko neskundė. Esant reikalui dargi užtarė.

— Atnešei, kaimynėl, naujienų?

— Ne kokios naujienos. Su Marce jau tarėmės. Ryt, Lauryne, turi važiuoti.

— Nemaniau.

Laurynas sėdos palangėj. Nugrubusiais pirštais ėmė sukti „bankrutką“. Tabakas nesidavė sukamas. Ėmė pykti: ryt reikės važiuoti. Reikės palikti vaikus ir moterį tik tarp keturių sienų! Ir jeigu nubaus?

Laurynas stengėsi šios minties nusikratyti, bet ji giliai rausėsi į jo pasąmonę.

K. Č. LIETUVIS

Mes privalome šypsotis

Mes privalome šypsotis
namie, gatvėj ir laukuose.
Alkani, basi ar sotūs,
mes privalome šypsotis.

Nors atklysta juodos mintys,
skruostais ašaros mums byra,—
Mes neturim nusiminti,
tada būsime didvyriais.

Mes privalome šypsotis,
kai širdyje džiaugsmas žydi,
ar užąuga skausmo votys —
vis privalome šypsotis.

Tą naktį, įsodinęs ragutėsna du liudytojus, Laurynas išvažiavo teisman. Išvažiuojančius palydėjo Vytuko šauksmas:

Tėti, kada grįši?

— Rytoj, vaikeli, rytoj!

Rytojaus dieną nenusėdėjo Marcė. Norėjo, kad greičiau praeitų diena ir sulauktų vakaro. Kartu ir bijojo. Pamaniusi, kad vyras gali negrįžti, alpdavo jos širdis.

Pavakary išbėgdavo pas kaimynus.

— Dievuli tu manas, — dejavo, — ir kas gi galėjo atsitikti? Nejau kas bloga?

Jau buvo vėlyvas vakaras. Visi nuėjo gulti. Marcė vis dar laukė. Vaikai irgi nemiegojo. Vytukas kumščiavo Juozuką:

— Neužmiegėj, tėtis grįš. Žadėjo atvežti dovanų.

— Man arkliuką medinį.

— O man sąsiuvinį.

Marcė rįžosi dar kartą pasižiūrėti.

— O gali grįžo?

Išėjo apsigobusi skara. Ore tamsu. Žibėjo ugnelės, lyg vilko akys.

— Grįžo...

Marcei sutvaksėjo širdis. Kieme pamatė ji ragutes, bet jos jau buvo iškinkytos. Lauryno nesimatė. Iš kluono grįžtantį šeimininką užklausė:

— Kur Laurynas?

— Apsūdijo...

— Apsūdijo?

— Taip...

Marcė buvo pasiruošusi verkti, bet pamaniusi, kad vaikai namie laukia, tik prikando lūpą.

Kai grįžo pirkion, ją pasitiko Vytukas.

— Mama, kodėl tėtis negrįžta?

Motina nieko neatsakė. Kai ji paėmė Juozuką ant kelių ir prisiglaudė prie savo švelnios motiniškos krūtinės, jos gaili ašara nulašėjo jam ant veido. *Jonas Petkus.*

J. ŽIŽMAITIS

Te sau plaukia...

Seni metai jau praėjo,
O su jais vargai,
Kas naujuose mūsų laukia,
Žmogus nežinai.

Sunku ką nors pasakyti,
Tokie jau laikai;
Šiandien šilta, saulė šviečia,
Gal rytoj — klaikūs keliai.

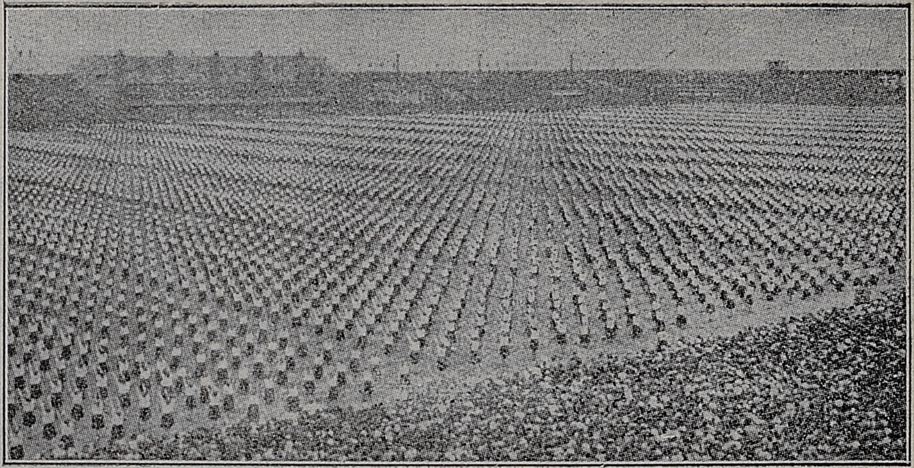
Bet kol jaunos jėgos žydi —
Jokia dalia nebaisi,
Te sau plaukia vargo metai —
Mes dar stiprūs, mes jauni!

UOLŪS „J. DRAUGO“ SKAITYTOJAI

Tai buv. Liet. šv. Kazimiero draugijos Giniūnų skyriaus nariai su pirm. Antanu Kuke.

SAKALAI MANKŠTINASI

Čekų jaunimas yra susibūręs į sportinę „Sakalų" draugiją. Vaizdely čekų sakalai sportuojasi sostinėje Prahoje savo šventės metu.

ČEKOSLOVAKIJA

(Iš ciklo: „Mūsų kelionė po Europą").

Čekoslovakija yra pailgo pavidalo valstybė, nelyginant žuvis su didele galva. Politiniu atžvilgiu toks pailgumas yra labai nepatogus čekoslovakams. Bet ir geografinė Čekoslovakijos padėtis taip pat yra nepatogi. Tiesa, Čekoslovakija yra, galima sakyti, pačiame vakarų Europos centre, bet užtat Čekoslovakija niekur neprieina prie jūros. Todėl Čekoslovakijai tenka naudotis kitų valstybių uostais.

Čekoslovakijos valstybė susisiekia su Vokietija, Lenkija, Vengrija, Rumunija ir Austrija. Susideda iš penkių provincijų: Čekijos arba Bohemijos, Moravijos, Silezijos, Slovakijos ir Karpatorusijos.

Paviršiaus atžvilgiu Čekoslovakija yra kalnuota šalis. Kraštas pusiau ūkiškas, pusiau pramoningas. Ypač gerai pramonė yra išaugusi Bohemijoj ir Silezijoj. Pirmoj vietoj stovi audžiamoji ir geležies pramonė. Čekoslovakijoj yra daug vadinamųjų kurortinių miestų su mineraliniais šaltiniais. Labiausiai žinomi kurortiniai miestai yra šie: *Karlsbadas* ir *Marienbadas*. Į šiuos miestus suvažiuoja daugybė žmonių gydytis.

Čekoslovakijoje gyvena apie 15 milijonų gyventojų. Didžiausią gyventojų dalį sudaro čekai sykiu su slovakais, kurių kalba yra visiškai panaši į čekų kalbą. Čekų ir slovakų priskaitoma apie 9 milijonai. Be to, Čekoslovakijoj gyvena gan daug ir kitų tautų žmonių. Žymią gyventojų dalį sudaro vokiečiai, daugiau, nei 3 milijonus. Vengrų yra apie 800 tūkstančių, rusinų arba ukrainų — apie 500 tūkstančių, lenkų — apie 80 tūkstančių. Šis tautų įvairumas yra vienas kebliausių klausimų čekams. Ypač daug vargo kelia vokiečiai ir slovakai. Pirmieji ne tiek rūpinasi Čekoslovakijos valstybės reikalais, kiek pačių vokiečių arba stačiai Vokietijos reikalais Čekoslovakijoj. Dabar Čekoslovakijos vokiečiuose priviso nemaža ir hitlerininkų. Antrieji — slovakai, nors ir giminingi yra su čekais, bet vis labiau reikalauja sau savivaldos.

Čekoslovakijos valstybė, tokia, kaip dabar ji yra, atsistatė tiktai po Didžiojo karo. Ligi šio laiko čekams teko, panašiai kaip lietuviams, vergauti ilgus amžius svetimiems. Čekai, kaip ir lietuviai, turėjo sukūrę savo nepriklausomą valstybę. Lietuvių valstybinis gyvenimas prasidėjo 13-me amžiuje, Mindaugo laikais. Čekai gi istorinėj vaidykloj pasirodo 9-tame amžiuje, priėmę krikščionybę iš vokiečių. 10-me ir vėlesniuose amžiuose čekai, sunkiai kovodami, deda pagrindus savo valstybei. 13-ame amžiuje čekų kultūros poaukštis yra jau labai aukštas. Čekų kultūra sklinda į kitas šalis, ypač Lenkijon, kuri ir krikštą priėmė iš čekų.

Labiausiai čekų valstybė buvo iškilusi vokiečių Liuksemburgų dinastijos laikais, ypač 14-tame šimtmetyje. Bet tas iškilimas buvo

sykiu čekų tautos smukimo pradžia, nes nuo to laiko pradėjo Čekijoj įsivyrauti vokiečiai, kurie visiškai nustelbė čekus, dargi juos persekiojo. Jono Huso ir Jono Žižkos pastangos (tarp 1410 ir 1430 metų) sukelti tautinį čekų sąjūdį pasibaigia pralaimėjimu, o Čekija atitenka Habsburgų dinastijai, viešpataujančiai Austrijoje. Prasideda dar didesni čekų persekiojimai ir spaudimas. Pagaliau 1620 m. čekai visiškai netenka savo nepriklausomybės. Aukštesnieji tautos sluoksniai, bajorai ir miestelėnai, pasiduoda vokiečių įtakai ir visiškai suvokietėja. Čekų literatūra, kuri buvo labai gausi ir turtinga, taip pat pradeda nykti. Tik liaudis buvo pasilikusi čekiška, bet ir toji vėliau, neturėdama savo tautinių vadų, buvo pradėjusi vokietėti. Atrodė, kad čekų tautai neteks jau atgimti, teks išnykti iš pasaulio gyvųjų tautų tarpo. Panašiai, kaip ir lietuviams, buvo pranašaujama neišvengiama mirtis.

Bet ateina 18 ir 19 amžius su laisvės idėjomis. Prasideda staigus ir spartus čekus tautos kėlimasis gyvenimui. Tautinis sąjudis didėja. Atsiranda ir tautinio atgimimo veiklių vadų, pav.: Šafarik, Palacky, vėliau Tiršas ir Andriejus Fingneris, dar vėliau Tomas Masarikas, Benešas ir daugybė kitų. Tačiau ligi Didžiojo karo pabaigos čekai nepajėgė nusikratyti svetimo jungo. Bet vis dėlto, kilus karui, atsirado geriausia proga čekams atgauti sau nepriklausomybę. Karo suirutės metu daugiausia pasidarbavo čekų nepriklausomybės atgavimui Tomas Masarikas.

Tomas Masarikas — paprastų tėvų vaikas. Gyveniman išsimušė savo neparastu darbštumu ir gabumais. Aukštuosius mokslus baigė pats savo pajėgomis. Vėliau buvo filosofijos profesoriumi Vienos ir Prahos universitetuose. Šalia profesoriavimo dirbo dar savo tautos gerovei. Leido laikraščius, organizavo jaunimą ir t. t. Už savo tautinį darbą Masarikas buvo daug kartų suimamas. Pagaliau buvo paskelbtas Austrijos valstybės „išdaviku". Tokioj padėtyj atsiradęs, Masarikas buvo priverstas bėgti užsienin. Užsienyj — Švaicarijoj, Prancūzijoj ir Anglijoj tęsė savo tautos kėlimo darbą. Kilus karui, organizuoja Rusijoj, Prancūzijoj ir Italijoj čekų legijonus, kurie ėjo karan iš vien su Santarvės valstybėmis prieš Vokietiją ir Austro-Vengriją. Tie legijonai buvo pirmutinė čekų ginkluotų jėgų užuomazga, kuri vėliau gynė čekų valsybę iš vidaus nuo visokių išorinių priešų.

Tomui Masarikui teko keliauti net Amerikon pas prezidentą Vilsoną ir paveikti jį, kad jis įtrauktų į savo vad. 14 punktų ir Austro-Vengrijos monarchijos padalinimą, nes pirmiau Vilsonas to iš viso nebuvo numatęs. Ir čia, gal būt, yra didžiausias Masariko nuopelnas, nes jeigu būtų nesuskaldyta Austro-Vengrija, tai ir Čekoslovakija negalėtų atsistatyti.

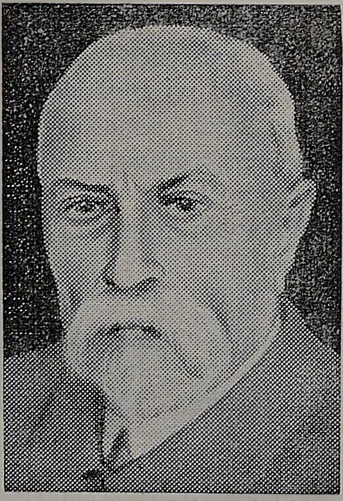
Už savo nuopelnus Masarikas buvo tuojau išrinktas valstybės prezidentu. Toje vietoje išbuvo jis ligi pernai metų, kol pats dėl senatvės atsisakė nuo prezidento pareigų. Dabar Čekoslovakijos prezidentu yra Benešas, artimas Masariko bendradarbis iš nelaisvės laikų.

Kalbant apie čekų atgimimo istoriją, negalima nepaminėti vadinamųjų čekų sakalų sąjudžio.

Kas gi yra tie čekų sakalai? Štai jų istorija.

Žinome jau, kad nelaisvės laikais buvo draudžiamos čekų ne tik spauda, mokyklos, bet ir tautinės organizacijos. Tada čekų atgimimo vadai daktaras Tiršas ir pirklys Andrie-

ČEKŲ TAUTOS BUDINTOJAS

Masarikas yra labai daug nusipelnęs čekams kovoje už laisvę. Paskutiniu laiku dėl senyvo amžiaus jis pats atsisakė nuo prezidentavimo.

jus Fingneris sumanė įsteigti 1862 m. Prahoje niekuo nekaltą kūno kultūros draugiją, kuri pasivadino „Prahos kūno pratybų draugijos“ vardu. Šitosios draugijos tikslas buvo suburti krūvon kuo daugiausia čekų jaunimo. Rūpinamasi buvo ne tik kūno mankštyba, ne tik sportu, bet ir tautinės sąmonės ugdymu. Austrų valdžia, manydama, kad draugija yra tik grynai sportinė, leido jai laisvai veikti. Kada Čekoslovakijai teko kovoti dėl savo nepriklausomybės, sakalų draugija davė daugiau nei 100 tūkstančių gerai parengtų, drąsių kovotojų Jie buvo puikiai išmankštyti ne tik kūniškai, bet ir dvasiškai. Sakalai yra šiandie Čekoslovakijoj garbingiausia organizacija, turinti per 600 tūkstančių narių, jų tarpe 250 tūkst. moterų.

Nors čekai buvo ilgai vergiami ir slopinami, bet šiandie jie jau nebeturi tų vergiškumo žymių. Vergovė čekus išmokė apsukrumo ir savarankiškumo. Išmokė išnaudoti kiekvieną gerą progą. Kiekvienas čekas, nuo paprasčiausio žmogaus ligi valstybės vyro, turi savo nuomonę ir savarankiškai sprendžia apie viską. Kiekvienas jų gyvai domisi savo šalies likimu ir politika. Abelnai, čekai yra sveika, darbšti ir kultūringa tauta. Čekai yra kultūringiausi iš visų slavių, nepasilieka taip pat ir nuo kitų vakarų Europos tautų kultūros. Čekoslovakijoj yra trys universitetai, ketvirtasis — vokiškas Prahoje. Čekoslovakų literatūra taip pat yra jau gerai išaugusi. Muzikos srityje čekai taip gi užima garbingą vietą. Garsiausi čekų kompozitoriai yra Smetana, sukūręs garsią operą „Parduotoji nuotaka“ ir Dvožak.

Tarp čekų ir lietuvių tautų, kaipo pergyvenusių vienodą likimą, yra užsimezgę dabar artimi politiniai ir kultūriniai santykiai.

Iki šiol kalbėjome bendrai apie čekoslovakus. Dabar susipažinkim su jais kiek arčiau, pažiūrėkim, kaip atrodo kai kurie čekų miestai ir sodžius, susipažinkim su čekų ūkininkų gyvenimu. Norėdami visa tai sužinoti ir pamatyti, perbėkim per Čekoslovakiją motociklu kartu su Matu Šalčiumi.

Čekoslovakijos širdis yra pati Čekija. „Šis kraštas turi vieną labai savitą bruožą: kaimiečių trobos čia visur yra ne labai didelės ir baltintos. Šiuo požiūriu Čekija labai primena Ukrainą ir, apskritai, sudaro kitą jaukesnį pasaulį, skirtingą nuo šalto, mūrinio išrikiuotos šiaurės vokiečių pasaulio. Žmonės čia (vadinas, pačioj Čekijoj) paprastai, kaimietiškai dėvi; moterys užsiklėstusios skepetaitėmis, plačiais sijonais; jos savo veido išraiška ir net kiek bruožais labai primena mūsų moteris. Vyrai kaimiečiai — kitoki kaip mūsiškiai. Jie dėvi žemomis skrybėlėmis, trumpomis liemenėmis, ir vaikščioja įsikandę ilgas porcelianines pypkes“.

„Prie kiekvieno tilto ir paupio ir prie kaimų yra čia Švento Jono statulų ir kryžių, kaip Lietuvoje. Miesteliai turi paprastai senovinius vartus, miesto rotušę, bažnyčią ir smailais stogais mūro namais dideles aikštes—turgavietes ir jose būtinai kokią didelę šventą statulą ar šventųjų grupę“.

„Čekoslovakų labai gražūs arklių pakinklai, padailinti gausybe nikelinių ir kitokių blizgučių ir papuošalų. Vienam anglų lordui, atvykusiam į Čekoslovakiją, labai patiko šie blizgučiai ir jis ėmė juos rinkti, supirkinėdamas vis kitokio krašto. Metus jis rinko čia tuos blizgučius ir vis rasdavo dar naujų ir naujų, nes kiekvienas čekas pasidirbdina kitokius papuošalus“.

Čekoslovakijos sostinė — *Praha*. Tai yra milijoninis miestas, įrengtas lygiai prašmatniai, kaip ir kiti Europos didmiesčiai. *A. P.*

DABARTINIS PREZIDENTAS

Masarikui atsisakius, buvo išrinktas prezidentu d-ras Benešas, ilgametis užsienių reik. ministeris.

Aukščiausi pasauly pastatai

Dvidešimtojo amžiaus technika nužengė taip toli, kad šiandie mes, puprasti žmonės, jos ir suprasti negalime. Kiekvieni metai duoda žmonijai vis naujų ir naujų laimėjimų. Didis žmogaus protas kaskart vis daugiau ir daugiau atidengia gamtos paslapčių. Nūdien žmogus užkariavo beveik visą pasaulį. Visa žemė aptraukta geležinkelio tinklais, it voratinkliais, milžiniški laivai raižo vandenynus, kiti nardo vandenų gelmėse. Žmogus skraido, it paukštis. Tolimiausi kraštai žmogui dabar lengvai pasiekiami, pasaulis, atrodo, pasidarė nebe toks platus. Radio bangos, žaibo greitumu, apneša žinias aplink žemės rutulį, pasiekia visus pasaulio užkampius. Jų nesulaiko nei jūros, nei kalnai, nei valstybių sienos. Be to, šiandieną yra tokie aparatai, kuriais galime matyti, kas vyksta Amerikoje arba kurioje nors kitoje žemės vietoje. Tai yra vadinamieji televizijos aparatai.

Pagaliau sunku būtų ir išskaičiuoti visi technikos ir mokslo laimėjimai Aišku, ta nepaprastai didelė technikos pažanga ir ištobulėjimas pakeitė senojo pasaulio veidą Išaugo žemės paviršiuje didžiausi, dangų remią, pastatai, kuriuose sutelpa gyventi tūkstančiai žmonių. Net pasižiūrėti baugu. Viršūnės debesyse slepiasi. Apie šituos didžiulius pastatus—milžinus čia porą žodžių ir norime pasakyti.

Aukščiausių pastatų šalis—Amerika, Neujorko miestas. Tiesa, yra didelių namų ir kituose miestuose, bet mažai. Šitoji statybos technika prasidėjo visai neseniai, tik po Didžiojo karo.

Prieš Didįjį Karą aukščiausias pasauly pastatas buvo Eifelio bokštas Paryžiuje. Jį pastatė vienas prancūzų inžinierius, vardu Eifelis, kurio vardu bokštas ir dabar vadinamas. Jis yra iškilęs į padanges 300 metrų. Kada šitas bokštas buvo projektuojamas statyti, daugelis rimtų inžinierių šį Eifelio sumanymą peikė, kritikavo. Jų manymu, negali būti tokios medžiagos, kuri išlaikytų tokį didžiulį pastatą. Tačiau jie, šitaip galvodami, klydo.

Bet sumanus inžinierius Eifelis į panašius užmetimus nekreipė dėmesio ir dirbo toliau. Pasirodo, jo būta ne tik gabaus inžinierio, bet podraug ir nemažo mokslo vyro. Prieš rengdamas savo didžiulio bokšto projektą, buvo gerai ištyręs įvairių statybos medžiagų atsparumą. Jo apskaičiavimu, 300 metrų aukštumo bokštas, pastatytas vien tiktai iš geležies ir plieno, galės ramiai stovėti šimtus metų.

Po kelių metų darbo, Paryžiuje išaugo tuomet didžiausias pasauly pastatas—Eifelio bokštas. Jau praėjo daug metų, o Eifelio bokštas išdidžiai galvą iškėlęs tebestovi ir žvalgosi po platų Paryžių ir artimesnes jo apylinkes. Eifelio bokštas yra graži Paryžiaus įžymenybė, kurią kiekvienas, atvykęs į tą miestą, skuba pamatyti, į jį palipėti.

Technikai tobulijant, pradėta statyti ir labai aukšti namai — dangoraižiais vadinami. Pirmieji, aišku, šituos sumanymus ėmė vykdyti gyveniman amerikiečiai.

Dangoraižių pirmtakūnu laikomas namas su plieno griaučiais, pastatytas Čikagoje 1889 metais. Po kurio laiko (1902 m.) Neujorke išaugo naujas, panašios konstrukcijos, didžiulis namas. Jo sienos irgi buvo plieno griaučiais sustiprintos. Po šių pasisekusių bandymų, dangoraižių statyba ėmė sparčiai augti, tobulėti visuose Amerikos miestuose.

Tačiau labiausiai šitoji moderninė statyba išsivystė po Didžiojo karo. Jungtinėse Amerikos valstybėse prasidėjo tikra karštligė (manija) statyti kuo aukščiausius pastatus. Ir šiandieną tebestatomi vis nauji aukštesni dangoraižiai.

Namai-dangoraižiai—tai kartum savotiškas miestelis. Tokiuose namuose yra įrengtos aikštės, gatvės (koridoriai), yra net savas klimatas. Dangoraižis yra labai didelis pastatas, kuriame yra daugybė gyvenamųjų butų, klūbų, koncertinės salės, kinai, skaityklos, kontoros, biūrai, restoranai, krautuvės, ant stogų sodai ir net bažnyčios.

Ryškiai išsiskyrė Neujorke pastatytas 75 aukštų dangoraižis, po to greit išaugo kitas 90 aukštų. Dabar nesenai pastatytas aukščiausias pasaulyje pastatas „Empair steit bilding", kuris turi iš viso 110 aukštų. Jo aukštumas yra 407 metrų, vadinasi, 107 metrais

aukštesnis už Eifelio bokštą. Ūkanuotomis dienomis šito didžiulio namo viršus yra paskendęs debesyse. Jame gali gana laisvai sutilpti per 20 tūkstančių gyventojų. Tai didžiausias Amerikos technikos laimėjimas. Aukštutiniuose aukštuose, paprastai, tokių didelių namų yra įrengta įvairios kantoros, sandėliai, nes žmonės gyvena daugiausia iki 80 aukštų. Aukščiau gyventi nepatogu. Mat, esant dideliam vėjui, tokio dangoraižio viršus kiek svyruoja. Smarkiam vėjui pūčiant, pačių aukščiausių namo aukštų svyravimas pasiekia iki pusės metro nukrypimo nuo savo normalios padėties. Inžinierių apskaičiavimu, siaučiant didelei audrai, dangoraižis galįs svyruoti iki 80 centimetrų (beveik vieną metrą) į šalis ir jam nebūsią jokio pavojaus sugriūti. Tačiau gyventi tokioje aukštybėje ir jausti nemalonų svyrimą, esą labai nejauku.

Tokių didelių—milžinų namų statybai daugiausia vartojama geležis ir plienas. Langų įrėmimai padaryti iš nerūdijančio plieno, o palangių sienos iš aliuminijaus. „Empair bildig" dangoraižio vidaus įrengimas irgi labai brangus. Išdabintas marmuru ir kitomis brangių akmenų rūšimis.

Tokie aukšti pastatai yra labai patogūs pramonės, prekybos bei valdžios įstaigoms. Visos įstaigos gali būti sukoncentruotos viename name. Tais tikslais dangoraižiai dažnai statomi ir mažesniuose Amerikos miestuose.

Savaime suprantama, kad dangoraižių statyba yra susijusi su didžiausiomis išlaidomis. Jie tik amerikiečiams galimi. Šiaip kiti panašių namų nestato, nes neturi tiek daug pinigų.

Šiuo metu aukščiausi pastatai pasauly yra šie: Empairo dangoraižis, kuris turi 407 metrus (Neujorke), Kraislero 380 m. (Neujorke), Eifelio bokštas 300 m. (Paryžiuje) ir Vuluoras apie 270 m. (Neujorke).

Europoje, kol kas, panašių dangoraižių, kokie išaugo Amerikoje, nėra.

Čia reikia paminėti, kad Sovietų Rusijoje kilo sumanymas pastatyti Maskvoje milžinišką dangoraižį. Būtų tai aukščiausias Europoje pastatas. Pasak sovietų, būsią tai tautos namai. Dangoraižis būsiąs 335 metrų aukščio. Ant šito pastato viršaus būsianti pastatyta didžiulė 80 metrų Lenino stovyla. Viską paėmus krūvon, šitas dangoraižis turėsiąs 415 metrų aukščio. Jeigu šitas pastatas greitu laiku bus pastatytas; tai jis bus aukščiausias netik Europoje, bet ir visame pasaulyje.

Suprantama, dangoraižiai yra labai gražus miesto papuošalas. Be to, amerikiečiai yra dideli prašmatnybių mėgėjai. Jiems nusibodo paprasti mūriniai namai. Kai kurių inžinierių sumanymu, pradėta statyti naujoviški didžiuliai pastatai. Tai dvidešimtojo amžiaus technikos pažiba. Aišku, dangoraižiams pastatyti reikalingi milžiniški pinigai. Juos turi tik amerikiečiai.

Gal nebetoli jau tas laikas, kada ir mūsų krašte pradės dygti panašūs didžiuliai pastatai — dangoraižiai.

Vaimaras.

AMERIKOS DANGORAIŽIS

Amerikiečiai mėgsta aukštus namus statyti. Čia matome aukščiausį dangoraižį, kuris gražiai puošia Neujorką.

STOKIME TALKON

Žmonijos gyvenimas pasižymi nuolatiniu tarp paskirų vienetų, mažesnių ar didesnių visuomeninių grupių bendradarbiavimu. Šį faktą užtinkame jau žiloje senovėje. Bet juo labiau kyla kultūra, juo labiau plečiasi bendradarbiavimas įvairiose gyvenimo srityse. Juo tauta kultūringesnė, juo labiau jos nariai surišti bendradarbavimo ryšiais. Bendradarbiavimas yra senas, kaip ir pati žmonija. Kaip tik atsiranda žmogus, tuoj gimsta ir bendradarbiavimo reikalas. Jį pagimdo gyvenimas.

Pradžioje žmonės maitinosi vaisiais. Bet kada vaisių pradėjo trūkti, surado naują pragyvenimo šaltinį—medžioklę ir žuvininkystę. Pradžioje juntama buvo stoka šioms ūkio rūšims atitinkamų įrankių ir įgudimo, bet šiuos trūkumus nugalėjo žmonių bendradarbiavimo jėga. Mat, ko nepajėgė padaryti vienas, tai galėjo atlikti keli susidėję.

Tačiau neilgai tvėrė medžioklės ir žuvininkystės laikotarpis. Gimė krizis. Besidauginančiai žmonijai pritrūko žvėrienos. Krizio metu vietoje bendradarbiavimo atsirado laikinojo lenktiniavino ir tarp paskirų giminių kovų laikotarpis. Bet tobulėjanti žmonija suranda naujas bendradarbiavimo formas. Nuolatinio maisto reikalingumas pakišo naują mintį—-verstis bandų ganymu. Susiorganizavusios giminės, vadovaujant patrijarchams, augino dideles gyvulių bandas, iš kurių gaminosi maistą ir drabužius. Bet ir ši santvarka nepatenkino beaugančios žmonijos reikalų, ir čia įvyksta krizė, prasideda peštynės dėl ganyklų.

Paskui žmonės pradėjo verstis augalų sodyba. Ši ūkio šaka taip pat reikalavo tampraus bendradarbiavimo.

Pagaliau ūkio srityje įvyksta didelis perversmas. Atsiradus daugiau darbo ir įrankių, įvyksta skilimas tarp rankų darbo ir ūkio, tarp miesto ir sodžiaus, gimsta mainų sistema (santvarka).

ŠIŲ DIENŲ STAMBULAS

Čia buvusios garsios Bizantijos Imperijos sostinė Konstantinopolis, dabar turkų pavadintas Stambulu. Jame buvo garsi šv. Sofijos bažnyčia, dabar mahometonų mečetė.

MŪSŲ VISUOMENĖS VAIRUOTOJAS

Konstantinas Stašys, b. Tautinio Vilniaus Lietuvių Komiteto pirmininkas, šio mėn. 9 d. po padarytos jo bute kratos buvo suimtas ir padėtas Lūkiškių kalėjiman, iš kur po poros dienų buvo paleistas už kauciją.

Paskiros šeimos nepajėgia patenkinti svarbiausių savo gaminiais reikalų; priverstos yra kreiptis pas kitus, kad duotų reikalingų daiktų už tam tikrą atlyginimą. Tuo būdu pats gyvenimas, statydamas žmonijai vis naujus reikalavimus, pagimdė didelio masto bendradarbiavimo santvarką, paremtą valstybės organizacija. Nežiūrint to, žmonių tarpe vyksta visuomeninės (tautų ir valstybių viduje) ir išorinės kovos. Jos vyksta todėl, kad visuomenėje trūksta dar gero sutvarkyto bendradarbiavimo, ir kad naujos visuomeninės formos nepatenkina žmonijos kasdien didėjančių reikalavimų. Jau tada buvo numatoma, kad tik tada išnyks išorinės ir savitarpio kovos, kada žmonija suras ir panaudos naujas ūkio santvarkos formas, paremtas dar didesniu bendradarbiavimu. O toji naujoji santvarkos forma, paremta nuoširdžia pagalba ir tikru bendradarbiavimu yra—kooperacija.

Žodis „Kooperacija" (lotynų kalbos) reiškia bendradarbiavimą. Pats bendradarbiavimas sudaro esminę, pamatinę kooperacijos žymę. Bet bendradarbiavimo sąvoka turi platesnę reikšmę, nekaip žodis „kooperacija". Bendradarbiavimas žmonijos tarpe reiškiasi įvairiomis formomis. O kooperacija yra tik organizacinė ląstelė visos žmonių bendro sugyvenimo santvarkos. Todėl kooperacija yra tik dalis viso bendradarbiavimo.

Norėdami pažinti kooperacijos idėją ir jos reiškinius, turime atsakyti į klausimą, kas yra kooperatyvas? Pirmiausia sakome, kad kooperatyvas yra tai organizacija, kurios nariai sukurtomis jėgomis siekia užsibrėžto tikslo. Bet organizacijų esti įvairių rūšių. Žinome dvi pagrindines organizacijų rūšis: priverstines ir laisvąsias.

Į laisvąsias organizacijas stoja žmonės laisva valia ir pagal savo individualius įsitikinimus. Lygiai kaip įstojimas taip pat ir ištojimas nario iš laisvosios organizacijos paliekamas jo valiai. Tuo tarpu priverstinėms organizacijoms turi priklausyti kiekvienas asmuo, nežiūrint to, ar jis nori ar nenori būti jos nariu. Matome, kad priklausymas prie tokių organizacijų nėra laisvos valios dalykas, bet tiesiog įsakoma yra iš viršaus. Be to, nieks neklausia nario, ar jis supranta ir bent kiek nuvokia priverstinės organizacijos tikslus. Kooperatyvas priklauso prie laisvųjų organizacijų. Į kooperatyvus buriasi žmonės savo valios ir laisvo noro vedami. Jei kooperatyvo nariai įsitikins, kad kooperatyvas, prie kurio jie priklauso, neatitinktų jų reikalams, gali kiekvienu momentu jį likviduoti. Taip pat gali kiekvienas narys, nekieno nevaržomas, iš kooperatyvo išstoti. Šis laisvasis organizacijos dalyvių noras yra esminis kooperatyvo bruožas.

Bet maža pasakyti, kad kooperatyvas yra organizacija, į kurią buriasi žmonės sąmoningos valios ir laisvo noro vedami. Juk yra laisvųjų organizacijų, kurios užsibrėžusios yra nuveikti bendromis jėgomis tam tikrus darbus kultūros srityje. Bus tai mokslo draugijos. Yra dar ir sporto draugijos, suorganizuotos pagal laisvą narių norą. Be to, žinomos yra profesionalų sąjungos, į kurias buriasi žmonės vienos kurios nors profesijos (užsiėmimo) vedami. Tokios draugijos rūpinasi medžiaginiais ir dvasiniais savo narių reikalais.

VARDZIUKIEMIO JONAS

Vėjas

Ūžia, blaškos po šakas,
Žaidžia, šoka su sniegais,
Ir tyliai, tartum vagis,
Braižo gėles ant langų.

Ten, ant kelio, verkia jis,
Tai vėl juokias pagriovėj,
Kažkam šaukia, šaukia vis,
Ir grumoja pamiškėj.

Bet kooperatyvai nepriklauso prie šio tipo organizacijų. Kooperatyvai turi vieną ryškų bruožą, kuris išskiria juos iš visų kitų laisvųjų organizacijų, būtent: atlieka ūkiškas funkcijas (darbus)—yra tai įmonės ūkiško charakterio. Tai yra tokia organizcija, kur nuolatos ir sistematiškai atlieka ūkiškus ir ekonominius darbus. Ekonominė funkcija yra produkcija, mainas, prekių pirkimas—pardavimas ir naudojimasis kreditu. Taigi sistematiškas vykdymas vienos čia išvardytos ūkiškos funkcijos, bus esminis kooperatyvo bruožas. Bet ar tik kooperatyvo? Juk ūkiškus ir ekonomiškus darbus atlieka netik kooperatyvas bet ir kiekviena privati įmonė. Yra, pavyzdžiui, akcinės bendrovės su aprėžta atsakomybe ir kitos tam panašios įmonės, vadinamos paprastai kapitalistinėmis bendrovėmis, kurios iš tikrųjų nėra kooperatyvais, bet savo charakteriu yra į juos panašios.

Tad kuo skiriasi kooperatyvas nuo kapitalistinės įmonės ar bendrovės?

Tenka pastebėti, kad kooperatyvas savo išorine forma mažai kuo skiriasi nuo kitų įmonių: ar tai bus kooperatinė pieninė, visos jos bus sutvarkytos maždaug vienodai, kaip kiekviena kita krautuvė, kepykla ar pieninė. Matome, kad ne čia reikia ieškoti skirtumo tarp kooperatyvo ir privatinės įmonės. Skirtumas glūdi ne išoriniame jų sutvarkyme, bet žmonėse. Kaip tai suprasti? Visų pirma reikia panagrinėti, kokios sąlygos ir aplinkybės verčia žmonės organizuotis į kooperatyvus ir kokius jie turi bendrus tikslus.

Iš antros vėl pusės pravartu žinoti, kokius planus turi galvoje tie žmonės, kurie kuria akcines bendroves arba kitas kokias nors įmones.

Į kooperatyvus dedasi žmonės, kad subburtomis jėgomis lengviau galėtų patenkinti savo medžiaginius reikalus, padidinti uždarbį ir surasti savo gaminiams rinką. Kooperatyvo nariams svarbiausia rūpi tai, kad įsteigtomis kooperatinėmis įmonėmis galėtų patys betarpiškai naudotis. Ar tai bus vartotojų kooperatyvas, kurio nariams svarbu savo reikalai patenkinti, ar kooperatinė pieninė, kuri gamina ir parduoda sviestą, kaipo ūkio produktą, ar kreditinis kooperatyvas, kurio paskolomis naudojasi nariai savo ūkiui pagerinti — visuomet kooperatyvo nariams rūpi, kad jie patys betarpiškai galėtų iš kooperatyvo naudotis.

Visai kitaip atrodo kapitalistinėse bendrovėse ar įmonėse. Ten bendrovės dalyviams nesvarbu naudotis įmonių įrengimu arba jų veikimu. Privatinių įmonių steigėjai turi užsibrėžę vienintelį tikslą: kuo daugiausia pasipelnyti iš įdėto į įmones kapitalo. Užtat jos ir vadinamos kapitalistinėmis bendrovėmis. Privatinėms įmonėms svarbu patenkinti kitų medžiaginius reikalus ir tuo būdu atnešti jų savininkams kuo didžiausią pelną, tuo tarpu kooperatyvai aptarnauja betarpiškai savo narius. Dėlto priimta yra vadinti, kad kooperatyvas dirba betarpiškai savo narių naudai, kai tuo tarpu kapitalistinė įmonė tarnauja savininkui, kaipo priemonė pasipelnyti. Čia ir bus esminis skirtumas tarp kooperatyvų ir privatinių kapitalistinių įmonių ir bendrovių.

Pažymėtina, kad kooperacija paremta visuomeniškais ir etiniais dėsniais. Remdamosi bendradarbiavimu ir savitarpio pagalba, skiepija visuomenėje altruizmą — artimo meilę; vietoje viešpataujančio egoizmo ir gobšumo. Kooperacija padeda išbristi iš sunkios medžiaginės padėties, sukelia visuomenėje didesnį aktingumą (priduoda gyvenimui daugiau gyvybės) ir žadina visus prie sąmoningo darbo.

Kooperacija, pradėdama vystytis nuo mažų dalykų — kuklių krautuvėlių, kasų ir įmonių, smulkiųjų kooperatyvų—pamažu kuria naują ūkio sistemą (santvarką) ir stumia pasaulį į naują šviesesnį ir geresnį rytojų.

Ir mūsų krašto ateitis ir gerovė pareis nuo to, kaip greitai mes šioje srityje susiprasime ir skleisime kooperacijos idėją. *B.*

— Ir mes mėgom ir vertinom organizuotą gyvenimą — tvirtina buv. Liet. Šv. Kazimiero D-jos Giražerio (Varėnos vals.) skyriaus nariai, kuriuos matome šioje nuotraukoje. Vidury buv. skyriaus pirmininkas Ad. Dvareckas (x)

ŠVIESOS KELIO BEIEŠKANT

Senovėje, prieš kelius tūkstančius metų, gyveno daug žymių žmonių, bet apie juos neperdaug težinome. Daugelis jų savo išradimais ir dabar stebina pasaulį.

Pereitame „Jaunimo Draugo" numeryje minėjome, kad Egipte išliko milžiniški (iki 150 metrų aukščio) akmens paminklai—piramidės. Dabar inžinieriai stebisi, kokiu būdu agiptiečiai galėjo juos pastatyti. Piramidėse buvo laidojami Egipto karalių, faraonų, kūnai. Tie kūnai taip gerai balsamuoti, kad per kelis tūkstančius metų išliko iki dabartinių laikų. Šiandieną medicina nežino būdo taip gerai kūnams balsamuoti.

Kai kuriose piramidėse buvo įdėta nuodų, kad niekas neišdrįstų piramidėn įeiti ir faraono kūno pajudinti. Tokiu būdu daugelio faraonų kūnai buvo apsaugoti nuo plėšikų; ir dabar kai kada laikraščiai parašo, kad atidarant faraono kapą, mirė tyrinėtojas (jau keli žmonės žuvo prie faraono Tutenkameno kapo).

Šiandieną pasaulio muziejuose yra daug senovės brangenybių, papuošalų; sunku suprasti, kaip tai žmonės sugebėjo juos padaryti.

Kiniečiai daug šimtų metų prieš Kristaus gimimą puikiai žinojo magnetinės rūdos ypatumus; dirbo ir jos dievaičių statulėles. Jie taip pat žinojo, kaip pasidaryti kišeninis saulės laikrodėlis. Vartodavo jį namie ir kelionėje; tiksliai žinojo, kiek laiško praėjo nuo saulėtekio ir kiek liko iki saulėleidžio. Kas buvo tų dalykų išradėjai — niekas nežino.

O jeigu paimsime senovės supratimą apie žmonių tarpusavio santykius, apie jų dorovę ir pareigas, tai rasime ją labai kilnią esant.

Tačiau gilios senovės mokslininkai turi charakteringą bruožą. Kai mūsų laikais mokslininkai kreipia dėmesį į visas sritis, viską nori išsiaiškinti, tai senovės mokslininkai pirmiausia kreipė dėmesį į beribes.

Kažkur beribėse matė saulę šviečiant ir visa gaivinant; matė mėnulį su jo atmainomis; žiūrėjo į milijonus žvaigždžių dangaus skliaute. Iš kur tas viskas? — paklausdavo. O iš ko gi yra mūsų žemė? Kokia jų pradžia? Tai mintys, kurios pirmiausia domino žmones. Kaip matome — filosofiškos mintys. Ir visoje senovėje, iš kurios mes turime žinių, sutinkame tą patį, visur tas pats klausimas: iš kur pasaulis ir koks jis yra?

Į tuos klausimus turėjo žmogus atsakyti. Atsakymų buvo įvairiausių; aiškų — netikrų.

Pradžioje ir mums teks susipažinti su senovės filosofais (išminčiais), ieškančiais atsakymų į giliausius klausimus: iš kur pasaulis ir koks jis yra?

Vilnietis.

Iš darbininkų gyvenimo

Bemaž visame mūsų krašte kūrenama malkomis, tik miestuose dažniau akmens angliais. Malkų lengvai galima prisikirsti miške ir parsigabenti namo, tuo tarpu kol gaunama akmens anglio žmogus, o ypač darbininkas turi daug darbo padėti, nemaža jėgų išaikvoti. Akmens anglis dažniausiai esti giliai žemėje, norint jį pasiekti, reikia gilus šulinius iškasti.

Pagaliau, šitie šuliniai jau iškasti, reikia į juos leisti ir pradėti anglis laužti; bet ir tai ne taip lengva. Žmonės išgalvojo įvairiausių būdų leistis į šulinius, ir visi jie buvo labai pavojingi. Iš pradžių beveik visur dirbdavo lipynes, bet jomis leistis labai nepatogu. Jos stovi beveik stačiai, o permetės viena nuo kitos labai nutolusios. Nuo požemio vandens jų pakopos visada šlapios, o žiemą net apledėjusios. Kas minutė darbininkas gali paslysti ir nukristi žemyn.

Sugalvojo tada leistis tomis pačiomis stauniomis, kuriomis kelią anglį aukštyn. Bet ir stauniomis pavojinga leistis. Dabar darbininkas leisti žemyn sugalvojo ypatingus narvus. Tie narvai šliaužioja tarp dviejų tašų.

Kiekvienas darbininkas, leisdamasis į kasyklos šulinį, pasiima su savim kirtiklį ir mažutę skardinę lempelę, su kuria jis niekad nepersiskiria. Jis pritaiso ją prie juostos ar prie kepurės, o darbo metu kabina ją sienoje šalia savęs. Kiekvienam darbininkui yra paskirta dirbamoji vieta, kurioje jis dirba, kol visą anglį iškasa. Iškasus visą anglį, pasilieka tuštumų, kurias vadina kambariais. Nuo jų visomis linkmėmis, kuriomis eina akmens anglio klodai, iškerta požeminius koridorius, paskum dar• labiau išsišakojančius taip, kad ilgainiui susidaro lyg koks požeminis miestas su gatvėmis ir aikštėmis. Svarbesnėse gatvėse sienas ir lubas sutvirtina sienojais arba akmenimis, o kartais darbininkai luboms palaikyti palieka neišėmę akmens anglies stulpus. Dažnai keli anglies klodai yra sugulę vienas viršuj kito, -- tada viršutiniuose kloduose išrausia negilius šulinius, ir kasyklos pasidaro kelių aukštų.

Tenai, kur anglis yra sugulusi storais klodais, dirbti patogu. Svarbesnes gatves daro aukštas ir plačias, ir darbininkai dirbdami stovi stati. Bet tenai, kur anglies klodai plonesni, daug sunkiau dirbti. Dažnai darbininkui nėra kur ir pasidėti siaurame koridoriuje: sėdi jis ant kelių susirietęs, o kartais net atsiklaupti negali. Įlenda jis ten, kaip į urvą, ir dirba gulomis; ten vos vietos pakanka kirtikliui ties galva pakelti. Sunku angliakasiui tokiam narvely dirbti, skauda kūną nuo nepatogios būklės, nutirpsta rankos; jam ankšta, karšta ir tvanku. Be to, ore plauko smulkių dalelyčių, kurios lenda į gerklę, į nosį, į akis; pagaliau jos išgriaužia net odą, ir paskum jų negalima išmazgoti...

Iškastą anglį krauna į vagonėlius ir veža į šulinius, kur ją į viršų kelia stauniomis arba tiesiog vagonėliais, prikabinę juos prie lyno. Plačiose gatvėsė nutiesti bėgiai, kuriais daug lengviau stumti vagonėliai, o didelėse kasyklose beveik visada yra arklių, kuriuos įkinko į vagonėlius. Siauruose koridoriuose arkliai nepareina, ir ten juos pakeičia žmonės. Tokiame korydorėlyje dažnai nėra kur ir išsitiesti, tenka vagonėlis traukti ropomis arba didžiai susilenkus, galva stumti. Seniau tuos darbus dirbdavo vaikai; vargšai, jie ropodavo visą dieną nelygia asla, traukdami vagonėliais bent ligi pusantro šimto kilogramų anglies.

Jau be to anglakasiams sunku dirbti po žemėmis, o čia dar kiekviename žingsny tenka kovoti su baisiais priešais. Griūviai, potvyniai, gaisrai, sprogimai — gresia jiems iš visų pusių, ir daugelis drąsių darbininkų žūva tose nelaimėse. Griūvių atsitinka dažnokai: nesutvirtina darbininkai kaip reikiant požemio galerėjų arba prievaizdos nepasirūpina laiku pataisyti sugedusių stiprumų, žiūrėk, ir griūva didžiuli žemės gurvoliai ir akmenys, laidodami daugybę darbininkų, dažniausiai jaunų vyrų.

Požeminiams darbams daug kliudo ir vanduo, kurio visada yra po žemėmis. Atsitinka tenai nedidelių požemio upelių ir erdvių urvų, pripildytų vandens. Vandenį, pamažu

besisunkiantį į kasyklas, siurbia siurbliais į paviršių; bet kartais prieina tiek daug, jog laiku nebegali jo išsiurbti. Tada po žemėmis įtaiso kanalus, kuriais nuleidžia vandenį į tas kasyklų vietas, iš kurių jau anglys iškastos. Tokiose apleistose kasyklose kartais prisirenka labai daug vandens. Ilgainiui jas darbininkai užmiršta ir, tiesdami naujas gatves, prisikasa visai arti požeminio ežero arba upės; tada plonas pertvaras nebeišlaiko vandens slėgimo, vanduo išverčia jį ir beregint patvindo kasyklas. Darbininkams šiuo atsitikimu tik viena belieka daryti — bėgti, bet ir tai nevisada pavyksta, ir daugelis žūva požemio potvyniuose. Ne mažiau, kaip nuo vandens, angliakasiai kenčia nuo ugnies. Akmens anglys labai dagios, ir todėl gaisrų anglių kasyklose labai dažnai atsitinka. Kartais net anglis savaime užsidega. Didesnėse gatvėse visada prisirenka didelės anglinių dulkių ir smulkių skeveldrų krūvos; nuo dregmės jos įkaista ir dažnai pačios užsidega. Kilęs gaisras sunku jau beužgesyti. Tokiu atsitikimu stengiasi degančią vietą atskirti nuo kitų stora siena. Sunkus tai darbas; darbininkai trokšta nuo baisaus karščio ir dūmų, ir daugelis iš jų krinta apalpę. Bet pavykus sumūryti sieną, dažniausiai gaisras pats savaime liaunasi dėl oro stokos. Kartais oro įeina pro dirvožemio plyšius, ir tada anglis nenustoja degusi. Tokie gaisrai kartais daugelį metų tęsiasi.

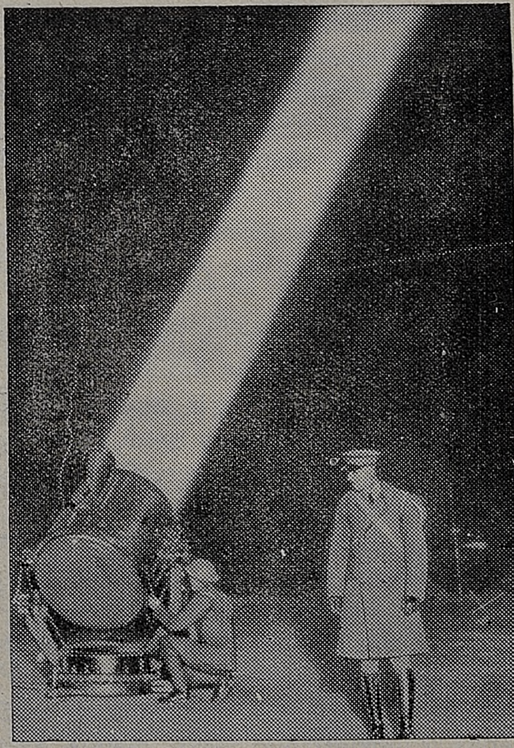
Bet visų baisiausias angliakasių priešas yra rūdynų dujos, kurios pačios išsiskiria iš akmens anglies. Jos susideda iš šviečiamųjų dujų, išsiskiriančių iš akmeninių anglių ir oro. Nuo mažiausios kibirkštėlės tos dujos įsiliepsnoja ir baisiai smarkiai sprogsta. Tokie sprogimai esti taip stiprūs, jog dažnai jie sudarko ir sugriauna visas kasyklas. Vargas darbininkams, esantiems tuo laiku kasyklose: iš mirties nasrų jie nebegali išsisukti; jei jų sprogstant nenusvilina ar nenukauna, tai žemė griūdama juos gyvus palaidoja.

Kartą baisiai sprogo rūdynų dujos Austrijoje. Atsitiko tai naktį, kada 1200 panaktinių darbininkų leidosi į šulinį. Pasigirdo triskart smarkiai sutrenkiant, ir po to tuojau ažsidegė mediniai šulinio ramsčiai. Atbėgę darbininkai ėmė gelbėti draugus, bet tiktai tūkstantis žmonių tepavyko jiems ištraukti gyvų, kiti du šimtai pasiliko šulinio dugne.

1891 m. toks pat baisus sprogimas įvyko Donecko kasyklose, Rikovo rūdyne. Tuomet ten buvo 119 žmonių; iš jų tik 70 išsigelbėjo, visi kiti žuvo: kiti mirė sužeisti ir apdegę. Dar baisesnis sprogimas įvyko tame pačiame Rikovo rūdyne 1908 m. Beveik visi darbininkai, — jų buvo apie 300 žmonių, — žuvo, tik keli suspėjo išsigelbėti.

Toks tad angliakasių darbas šioj požemio karalystėj. Tiktai didžiulis vargas prispiria juos dirbti tokį sunkų ir pavojingą darbą. O juk ir mes vartojame jų iškastas akmenines anglis. Greitai važiuojame traukiniu iš vieno miesto į kitą, — veža mus akmens anglys. Atsiminkime tad vargšus darbininkus, kurie visą savo gyvenimą praleidžia požemiuose be šviesos ir gryno oro, gyvena varge ir purvuose ir dažnai savo gyvybę padeda už akmeninės anglies gabalą, kuris mums šviečia ir šildo.

PROŽEKTORIAI NAKTĮ...

Perskrodę nakties tamsą, prožektoriai ieško priešo lėktuvų.

Juokas stiprina sveikatą

„Pasijuokti — sveika“, — sako šios juokų kertelės antraštė. Tam išrodyti šį kartą dedame iš Pietų Amerikos lietuvių laikraščio „Išvien“ keletą minčių, kur rimtai apibūdinama juoko reikšmė ir jo įtaka žmogaus sveikatai. Prašome pasiskaityti.

Juokas — vaistas nuo visų ligų

Juokas, laisvas, sveikas juokas, be jokių kitų priemonių yra geriausias žmogaus organizmo vaistas. Juokas mus palaiko, taiso sveikatą, jis mus dažnai gelbsti nuo beprotybės.

Eskimai labai protingai yra įsitikinę, kad niekas taip nepadeda taikos derybose, kaip juokas. Kada dviejų kerštaujančių tautelių vadai susitinka, tuojau organizuojami juokingi vaidinimai. Jeigu visi žmonės pradeda kvatoti, draugystė savaime užtikrinta.

Beprotnamiuose tikima, kad ligonis, kuris gali normaliai juoktis, jau yra pasveikimo kelyje.

Juokas pakelia arterijų įtampą, kuomet ji yra kritusi, jis paskatina kraujo apytaką, palengvina smegenų darbą ir stiprina plaučius.

Iš visų gyvųjų būtybių tiktai žmogus gali juoktis, kaip kad yra išsireiškęs Rabelais: „Juoktis žmogui įgimta“.

Juokas turi penkias reikšmes žmonijai: tai bendravimo priemonė, savaimingas atsiliepimas į malonius jausmus, pergalės pareiškimas, apsigynimo priemonė, visuomeninis pritarimas ir pataisa.

Kūdikis jau šypsosi nuo ketvirtos amžiaus dienos ir juokiasi nuo 5-sios dienos. Taip jis reiškia savo pasitenkinimą. Bet tikrasis juokas teatsiranda kūdikiui sulaukus 110 dienų amžiaus. Juoką galima sukelti kūdikį kutenant. Kutenimas savaime nėra malonus jausmas, nes jį gali sukelti ir nutūpusi musė. Bet tikrai juokiamės, kai mums patinka koks draugas arba įvykis, be jokių kitų fizinių paerzinimų.

Kitas juoko laipsnis reiškiasi tuomet, kai mes atsiliepiame į malonų jausmą, pavyzdžiui, pamačius mums pažįstamą veidą. Ryškios spalvos, paprastos muzikos meliodija, taip pat sukelia juoką kūdikiams, laukiniams žmonėms ir silpnapročiams.

Juoko mėgėjai paprastai būna simpatiški žmonės. Matydami į sunkumus patekusį žmogų, jie juokiasi. Bet reikale jie skuba į pagalbą.

Jumoro jausmas gimsta tiktai žmogui subrendus, vadinasi, tuomet, kai jis pradeda suprasti ydas, kurias plaka jumoras. Taip pat dažnai pasitaiko ir nervingas juokas. Taip juokiasi labai jauna mergaitė, žiūrėdama nustebusi į kino artisto atvaizdą, arba skolininkas, kuriam kreditorius pasako keletą malonių žodelių.

Todėl juokimės! Ir nekreipkime dėmesio į tas liūdnojo vaizdo asmenybes, kurios mano, kad juoktis yra nemandagu.

Juokas jums laimės draugų meilę, juokas atstums jums nepatinkamus žmones, juokas padės jums atlikti geriausius biznius, juokas jums suteiks daugybę draugų ir visur jums užtikrins pasisekimą.

Sulaikyti juokas gali būti net labai kenksminga

Vienas Pietų Amerikos jaunas policininkas, vaikščiodamas gatvėje, pamatė daržovių pardavėją paslystant ant banano žievės ir krentant žemėn. Griūdamas jis apvertė

ir savo stumiamąjį vežimėlį. Policininkas sprogo juokais. Jis darė nepaprastas pastangas susilaikyti, bet tai jam nepavyko, jo veidas visas išraudo ir jis negalėjo užgniaužti juoko. Valandai praslinkus, jis mirė smegenų sustingimu.

Kiekvienais metais daugelis žmonių panašiai miršta. Ne pats juokas numarina žmogų, bet nesėkmingos pastangos sulaikyti tą juoką. Ir tas policininkas, kuris norėjo savo valdžios autoritetą palaikyti, nuslopinant neprideramą tokiam asmeniui juoką, mirė dėl nesėkmingų pastangų.

Kai nepatinka...

Vieną kartą vienas jaunikaitis paprašė vieną vedusį vyrą, kad padėtų jam nuvažiuoti pas vieną merginą ir pabūti jam piršliu. Vedęs vyras ir sutiko.

Vedę vyrai paprastai yra atsargūs. Tad ir šis piršlys iš anksto su jaunikiu susikalbėjo, kaip jie nuvažiuosią, ką pas jaunąją atsidūrę veiksią, ką kalbėsią ir kaip valgysią. Piršlys daugiausia kalbėjo apie valgymą. Jis jaunikį sukoncentravo ir jam šitaip pasakė:

— Klausyk, viskas bus gerai, viskas eis, kaip per sviestą, tik tu manęs klausyk ir bevalgydamas nepadaryk man sarmatos, nes jai bemantūrindamas apsijuokinsi, tai aš nebeturėsiu kur ir akių padėti. Tuomet apie vestuves neteks ir kalbėti.

— Gerai, gerai, būsiu mandagiausias žmogus, — prižadėjo jaunikis.

Na ir nuvažiavo. Juos priėmė su iškėstomis rankomis ir pradėjo vaišinti.

Jaunikis iš karto valgė mandagiai. Jis vartojo peilį ir šakutes kaip tikras salionų svečias. Bet staiga įvyko atmaina. Atydžiau pasižiūrėjęs į savo jaunąją, jis iš karto ėmė valgyti kitaip. Metęs peilį ir šakutes, jis mėsos kaulą į rankas ir ėmė graužti...

Piršlys išsigando. Jis jaunikiui koja į koją paspyrė ir susiraukė. Jaunikis savo kojas po kėde ir kaulą graužia toliau. Piršlys jam dar aiškiau susirankia. Jaunikis atsitraukia toliau, bet kaulo iš rankų nepaleidžia.

Visi vaišių dalyviai pastato akis. Jaunosios tėvai nebežino, kas ir bedaryti. Tuomet piršlys jaunikį pasiveda į šalį ir klausia:

— Ar tu proto netekai? Kodėl tu valgai taip negražiai?

Jaunikis, begrauždamas tą patįkaulą, piršliui atsako:

— Tai kad man šita mergina nepatinka!...

TRUPINIAI

Ūkininkui vagis pavogė arklį. Pasitaikė, kad ūkininkas turguje pažino savo arklį ir vagį atidavė į teismą. Liudytoju pašaukė žydą. Teisėjas klausia liudytojo:

— Ar pažįsti tą arklį?

— Nu, kodėl aš anam nepažinsiu. Ui, aš anam pažinojau, kai anam buvo dar maža kumeliuka... galiu prisiekti.

Tuo būdu ūkininkas atgavo arklį, o vagis gavo atsitūpti šaltojon.

Po kiek laiko girininkui pavogė šautuvą. Pasitaikė, kad vėl tą pati žydą pašaukė liudytoju. Teisėjas klausia:

— Ar pažįsti šį šautuvą?

— Nu, kodėl aš anam nepažinsiu. Aš pažinojau, kai anam buvo dar toks maža pistolieta...

Kartą keliavo asilas. Jis priėjo plačią, didelę ir gilią upę, kurios nei perbristi, nei perplaukti, nei kaip nors kitaip pereiti negalima buvo. Ar žinai, ką tuomet asilas turėjo daryti, kad galėtų per upę perbristi?

— Nežinau.

— Taigi ir tas asilas nežinojo...

— Širdužėle, jei tu mano nebūsi, aš nebeišlaikysiu — mirsiu.

Ir iš tikro pamirė po... 60 metų.

Viena moteris rašo savo motinai laišką, kad susirgęs jos vyras. Berašydama staiga susilaiko ir, priėjusi prie savo sergančio vyro, klausia jo:

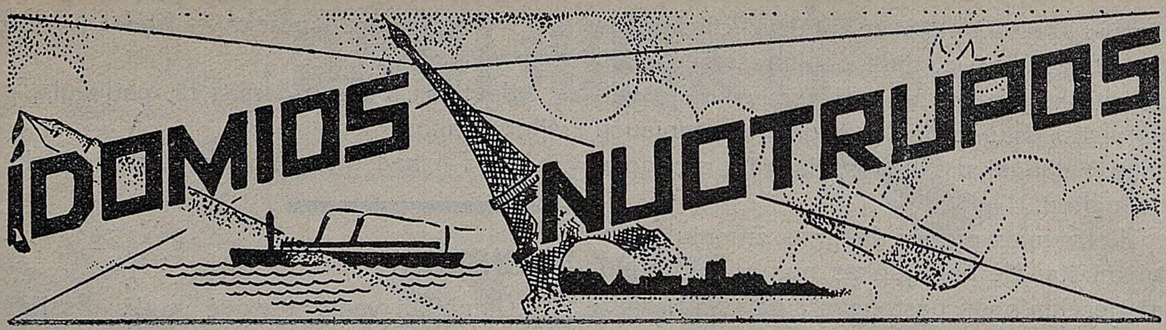
— Sakyk, kaip rašyti: bus laidotuvės, ar bus laiduotuvės?

Kirpėjas, nukirpęs vieno vyro plaukus, paklausia:

— Na kaip, ponuli, gerai nukirpau?

Žmogelis pažiūrėjo į veidrodį ir nustebęs staiga pasakė:

— Pertrumpai, prašau pailginti!...

DIDŽIAUSIA PASAULY PARAPIJA

Tėvas Gerardas, prancūzas, gali pasididžiuodamas sakyti esąs didžiausios pasauly parapijos klebonas. Toji parapija yra Grenlandijoj, netoli paties šiaurės ašigalio.

Neperseniausiai tėvas Garardas buvo nuvykęs į Romą. „Šiaurės ašigalio kleboną" maloniai priėmė pats Katalikų Bažnyčios Galva.

— Sunkus, regiu, tavo darbas, sūnau, — tėviškai užjausdamas tarė Jo Šventenybė kunigui Gerardui. — Koks tavo parapijos plotas?

— Šimtas keturiasdešimt tūkstančių kvadratinių kilometrų, Šventasis Tėve, — atsakė klebonas, — 960 kvadratinių kilometrų tenka vienas gyventojas.

— Kaip jūs juos mokote tikėjimo tiesų?— pasiteiravo Popiežius.

— Dievo Žodį savo parapijonims tegaliu skelbti tik dieną, — prisipažino klebonas. — Bet naktis mano parapijoj trunka ištisus tris mėnesius, — paaiškino.

Po pasikalbėjimo, per kurį Šventasis Tėvas kunigui Gerardui rodė savo ypatingą tėvišką meilę ir užjautimą, eskimų klebonas Bažnyčios Galvai įteikė retų ašigalio srities augmenų rinkinį. Kai Popiežius ruošėsi duoti jam apaštališką palaiminimą, tėvas Gerardas Šventąjį Tėvą paprašė palaiminti ir jo mylimuosius parapijiečius, o taip pat jo 96 metų amžiaus motiną, kuri yra davusi gyvybę 22 vaikams. Po audijencijos kun. Gerardas išsiskubino iš Romos į savo tolimąją šiaurės parapiją.

GALIMA BUS ATITIESTI KUPRAS

Paskutiniu metu vienos Leningrado klinikos vedėjas profesorius Kuslikas išrado naują būdą kuprotiems žmonėms operuoti. Iki šiolei, kaip žinoma, tokios operacijos būdavo daromos pašalinant keletą šonkaulių, kas žymiai susilpnindavo ligonio krūtinės ląstą. Profesorius Kuslikas 5—6 šonkaulius, kurie sudaro kuprą, pačiame kreivumo išlinkime, perkerta, perkirstųjų šonkaulių galus sujungia, o nereikalingus šonkaulių likučius pašalina.

Paskutiniu metu profesoriaus Kusliko klinikoje jau buvo operuoti 25 kuproti žmonės. Visos operacijos pavyko visai gerai. Po keturių dienų ligoniai jau galėdavo pasėdėti, o po 10—14 dienų — jau vaikščioti.

Iš tiesų, šitas medicinos laimėjimas labai svarbus.

ARKLAS ARIA BE ŽMOGAUS

Laikai, kuriuose mes šiandie gyvename, yra nepaprasti. Visur matyti atkakli kova, varžytinės. Gyvenimas žengia priekin nepaprastai dideliais šuoliais. Turime jau geležinį žmogų, kuris nesibijo mirties ir drąsiai vykdo įsakymus. Padangėse skraido orlaiviai, be žmogaus pagalbos, radio mechanizmu vairuojami.

Neseniai Anglijoje, Harmsworto mieste, buvo didelė ūkio paroda. Joje buvo išstatyta daugybė įvairiausių žemės ūkio mašinų. Tarp kitų buvo išstatytas nepaprastas motorinis arklas, kuris, nustačius reikalingą kryptį, vienas patsai be jokios žmogaus valdymo pagalbos aria dirvą. Taigi, nebetoli jau tas laikas, kada žmogui nebereikės pačiam dirbti. Jo darbą atliks nuostabūs mechanizmai.

KAIP ŽUVYS PRALEIDŽIA ŽIEMĄ

Žuvys yra vadinamos šaltakraujais gyvuliais, nors tai nevisai teisinga. Žuvys, kaip ir visi gyviai, gali peršalti ir nušalti. Jeigu vasarą paimti iš tvenkinio žuvis ir tuojau ją įleisti į kibirą, kurio vanduo būtų 10^0 (laipsnių) šaltesnis už tvenkinio vandenį, tai žuvis per keletą minučių nugaištų, padvėstų. Mat, jos nepakelia staigių temperatūros pakitėjimų.

Žuvys kvėpuoja deguonimi, kuris yra ištirpęs vandenyje. Gera yra vasarą, kada vanduo pliuškendamas teka ir deguonies yra kiek tik nori. Tik žiemą vargas.

Žiemą, kai tvenkiniai, upės ir ežerai užšala storu ledu ir vandens paviršius nustoja gyvybės, žuvys po ledu, it kalėjime, nebegaudamos deguonies, trokšta. Tokiu laiku žuvims daug padeda prakirstos eketės, pro kurias iš oro vandenin patenka deguonies. Todėl žiemą daž-

nai galime pamatyti prie ekečių beplaukiojančias žuvis. Mat, jos nujaučia kur yra eketės ir atplaukia pakvėpuoti. Tačiau dažnai jas čia tyko užspęstas tinklas ir vergšelės pakliūva.

Kai kurių rūšių žuvys, atėjus žiemai, įsirausia į upės dugno dumblą ir ten miega iki pat pavasario. Kitos nesirausia dumblan, o miega tiesiog upės vagos dugne. Kai kada žuvys įšala į ledą. Tačiau ledui lėtai ištirpus, pavasarį tos įšalusios žuvys vėl atgyja. Jeigu žiemą, didelio šalčio metu, pagauti žuvį ir ištraukti ją oran, tai toji žuvis tuojau sušala. Tokia sušalusi žuvis galima ilgai laikyti, nes ji negenda. Jeigu ir po ilgo laiko ją lėtai atšildyti, tai ji vėl atgyja, atsigauna. Maža kam yra žinoma, kad žuvis gali miegoti, kaip ir visi šios žemės gyviai, bet tik kaip kiškis—atviromis akimis.

AUGINAMOS KŪNO DALYS

Penketos kilometrų atstu nuo garsiojo Anglijos universiteto Kambridžo, mažame kaimiškame namelyje, apie tuzinas mokslininkų, vadovaujant moteriai Dr. Honor Fells, jau septyni metai, kaip augina gyvybę stiklinėse bonkose.

Po mikroskopais auga ir vystosi gyvi kūnų audiniai lygiai taip pat, kaip kad jie būtų augą tikruose kūnuose. Tarpe tų auginamųjų kūnų dalių yra žiurkės dantis, akis be smegenų, paukščių krūtinės kauliukas ir raumenų bei kaulų audiniai.

Gyvoji akis išauginta iš negimusio gyvulio retinos. Ji išaugo bonkoj, išleido nervų celes ir pilną retinos vidujinę konstrukciją. Ji išaugo iš medžiagos gabalėlio, nedidesnio už špilkutės galvutę. Dabar akis visiškai tobula, kuriai betrūksta tik nervo, jungiančio ją su smegenimis.

Paėmus mažutę dalelę iš vieno paukštuko kiaušinio, bonkoj išaugo to paukštuko krūtinės kaulas. Bonkose auginamos širdies dalys, kurios gyvena ir pulsuoja.

Vienas Kambridžo laboratorijos mokslininkas pasakė: „Tie eksperimentai yra pradžia gyvybės kūrimo laboratorijose. Tai yra pirmieji žingsniai į aną drąsųjį pasaulį, kurį įsivaisdino Hukslei, su kūdikiais, auginamais laboratorijose. Niekuomet neklauskite mokslininkų, kur veda jų tyrinėjimai. Jie to patys nežino".

KIEK PER SEKUNDĘ PRAGERIAMA?

Amerikonai, aišku, patys didieji įvairių apskaičiavimų mėgėjai. Jie viską iki smulkmenų apskaičiuoja—jie veda įvairias statistikas. Štai neseniai apskaičiuota, kad Amerikoje kas sekundė prageriama 77,64 dol. (daugiau kaip 385 auks.), o per vieną dieną gėralams išeina net 6.708.000 dol. (daugiau kaip 33.540.000 auks.). O nuo prohibicijos panaikinimo, t. y. nuo to laiko, kada leisvai leista Amerikoje pardavinėti svaiginamieji gėralai, iš viso esą išleista per 8.000.000.000 dolerių arba 40.000.000.000 auks. (40 milijardų auks.).

Taigi iš to matyti, kad amerikiačiai netik viską amerikonišku tempu dirba, bet ir geria.

ATEITIES RADIO

Inžinieriai, radio specialistai, įtikinėja, kad greitu laiku radio klausytojai galės ne tik klausyti programų ir daug daugiau stočių, bet ir naudotis radio televizija, pav., galės gauti laikraščių nuotraukas ir kita.

Televizija jau yra labai ištobulinta. Naujiesiems aparatams labai sėkmingai yra naudojamas paprastas garsiakalbis.

Paskutinysis tos rūšies laimėjimas, — tai aparatas, galįs perduoti ryto laikraščius, fotokroniką, asmenų atvaizdus, spausdintas programas ir t. t.

Šis aparatas yra garsiakalbis, kuris be garsų gali taip pat perduoti ant popierio ir atvaizdą. Bet kokio didumo priimtuvas gali perduoti atvaizdus ant popierio, kurio didumas gali būti įvairus. Laikas nuo 2 val. iki 6 val., kai paprastai nebūna jokio garsinio perdavimo.

Nakties metu maža garsiakalbio diafragma, uždaryta specialiame judančiame futliare, greitai judėdama verčia automatišką amžiną plunksną judėti ir leisti popiepio rutulį, kuriame įbrėžia brūkšnelius. Šie brūkšneliai ir taškai, einantieji vieni po kitų, sudaro raides, žodžius, paveikslus, žemėlapius.

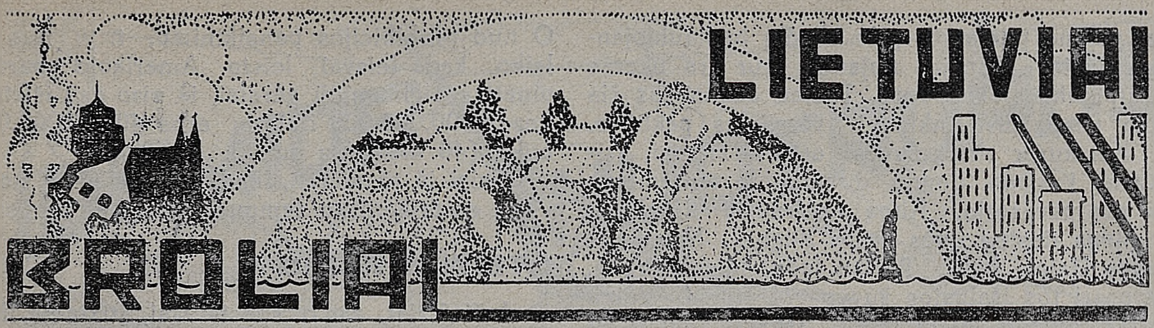
Priimtuvas — tatai ištisa popieriaus juosta, kurią reguliuoja laikrodžio mechanizmas. Kai plunksna prieina ligi eilutės galo, mechanizmas automatiškai perkelia kaspiną ir plunksną, pradėdamas rašyti kitą eilutę ir t. t.

Šis aparatas jau kai kur yra naudojamas. Laivai, plaukdami jūroje, kasdien tuo būdu gali gauti ryto laikraščius. Atlanto vandenyno šiaurėje šiuo būdu perduodamos meteorologinės žinios. Tokie aparatai esti ir lėktuvuose. Neseniai per vandenyną buvo perduoti iliustruoti laikraščio vaizdai.

Specialistai įtikinėja, kad netrukus tokie priimtuvai, gaudydami įvairias stotis, bus automatiškai įjungiami ir išjungiami pagal nustatytas programas. Namų priimtuvai galės naudotis tiek vietine, tiek užsienio televizine radio programa.

KIEK DAR YRA VERGŲ?

Iš penkių milijonų visam pasaulyje esančių vergų, vien Kinijoje yra jų apie du milijonai. Tai daugiausia 15—18 metų mergaitės, kurias tėvai už nedidelį atlyginimą parduoda neribotan tarnybos laikui.

LIETUVOS VALSTYBĖJE

Lietuvos laikraščiai praneša, kad paskutiniu metu buvo sudaryta valdžios ir katalikiškų draugijų atstovų komisija, kuri turinti aptarti visus ginčytinus tarp valdžios ir katalikiškų organizacijų klausimus. Katalikiškųjų organizacijų atstovams vadovauja arkivysk. Skvireckas.

— Lietuvos valstybėje naujai įregistruojamos visos organizacijos ir draugijos. Iki naujų metų vidaus reikalų ministerijai pateikė 686 draugijos savo įstatus. Iš jų 507 jau įregistruotos. Pagal tautybę įregistruota 244 lietuviškos organizacijos, 122 žydų, 17 latvių, 16 rusų, 1 estų, 2 vokiečių, 1 totorių, 1 ukrainų, 7 mišrios. Be to, įregistruota 96 savanorių gaisrininkų komandos.

— Šių metų pradžioje susisiekimo ministerija pradėsianti tiesti naują geležinkelį tarp Panevėžio ir Joniškėlių. Šio gelžkelio nutiesimas atseisiąs 6 mil. litų.

— Dar šiemet manoma įsteigti Ežerėnuose sklandymo mokykla. Ten pat manoma pastatyti sklandytuvų dirbtuvės ir mokiniams bendrabutis.

— Šio mėn. 5 d. Kaune buvo Lietuvos Tautininkų Sąjungos atstovų suvažiavimas. Suvažiavime pasakė kalbą valstybės Prezidentas Antanas Smetona, ministeris pirmininkas Juozas Tūbelis ir kiti. Po pranešimų buvo išrinkta nauja S-gos valdyba, kurią sudaro: Kauno tautininkų pirmininkas Br. Gudavičius, žemės ūkio rūmų direktorius Vl. Tiškus, finansų vicemin. Indrišiūnas, žurnalistų sąjungos pirmininkas prof. Iz. Tamošaitis ir seimo atstovas Kviklys. Visos Tautininkų S-gos pirmininku paskirtas ministeris pirmininkas J. Tūbelis.

Sąjunga turi 12903 narius, subūrusius 452 rajonose. Tame skaičiuje 6896 ūkininkai, 456 darbininkai, 286 amatininkai, 1.505 mokytojai, 2.396 valdininkai, 169 pirkliai ir pramonininkai, 12 advokatų. Pagal išsilavinimą: 4868 baigė pradžios mokyklas, 2122 baigė vidurines mokyklas, 1537 baigė specialias amatų mokyklas ir 501 baigė aukštuosius mokslus.

— Lietuvos valstybėje paskutiniu metu leidžiama 146 periodiniai laikraščiai, kurių tarpe 16 dienraščių, 35 po 2 – 3 kartus savaitėje, 35 savaitiniai, 18 dvisavaitinių, 3 du kart per mėnesį, 47 mėnesiniai, 6—kartą per du mėnesius ir daug neperijodinių leidinių.

— Šio mėn. 6 d. Kaune buvo surengtas muzikos ir literatūros vakaras, kur programą sudarė turiningi lietuvos kompozitorių kūriniai.

— 1936 metais Lietuvos valstybėje buvo išleista iš viso 1012 knygų. Palyginę šį skaičių su ankstyvesniųjų metų išleistų knygų skaičiais, pamatysime, kad ir šioje srityje padaryta žymi pažanga.

— Lietuvos Valstybės Prezidentas A. Smetona paskyrė iki gyvos galvos pensiją rašytojui Liudui Girai, Amerikos lietuvių veikėjui kun. A. Miliukui ir A. Pyragaitei.

— 1938 metais Lietuvos Nepriklausomybės 20 metų sukaktuvių proga, bus surengta didžiulė visos Lietuvos dainų šventė. Šiai šventei Lietuvos muzikai ir chorvedžiai jau dabar sparčiai ruošiasi. Manoma, kad didžioje Lietuvos dainų šventėje dalyvaus apie 15.000 dainininkų. Pati šventė įvyks Kaune birželio ar liepos mėnesyje.

LATVIJOJE

Latvijos lietuviai skautai ir skautės šio mėn. 10 d. surengė bendrą vakarą—balių, kurio metu buvo suvaidinta 3 veiksmų skautiška Jūro Šaltenio pjesė. Po to buvo įdomūs koncertiniai numeriai ir tautiški žaismai.

— Rygos lietuvių gimnazija šio. mėn. 24 d. rengia tradicinį vakarą—spektaklį — balių. Programoje numatoma 2 scenos veikalai, dainos, mergaičių ir berniukų gimnastika.

— Trijų Karalių dieną 3 liet. pagrindinė mokykla surengė eglutę—vakarėlį. Programoje buvo pora scenos vaizdelių latvių ir lietuvių kalbomis, deklamacijų, dainų, šokių ir gimnastikos numerių.

— Kalėdų Švenčių metu Rygoje tris dienas viešėjo vyresniųjų Kauno skautų ir skaučių grupė, kuriai vadovavo skaut. A. Zauka. Rygoje maloniai svečius priėmė ir nuoširdžiai vaišino Latvijos lietuvių skautų vadovybė su V. Mocku priešaky.

ANGLIJOJE

Londone, kur yra nemažas lietuvių būrelis, gražiai veikia jaunimo draugija „Rūta". Šios draugijos nariai dažnai šaukia susirinkimus, kur skaitomos įdomios turiningos paskaitos ir aptariami įvairūs kolonijos lietuvius liečią klausimai. Ateinančią vasarą vietinis jaunimas žada aplankyti Lietuvą.

ARGENTINOJE

Vietiniai lietuviai beveik visi yra susispietę kultūros ir savišalpos draugijon „Neptūnas". Nors šią draugiją sudaro visokių pažiūrų žmonės, bet kultūros ir savišalpos darbe jie randa visišką sutarimą ir bendrai dirba.

Gražiai veikia ir didelis „Neptūno" knygynas. Jis turi daug knygų, ir kolonija jomis labai naudojasi.

Atėjus pavasariui, darbai čia taip pat pagyvėjo. Alaus bravoras „Cordoba", didieji malūnai ir miesto valdybos darbai, paskutiniu laiku paėmė apščiai darbininkų, kurių tarpe nemažai lietuvių. Čia ateina nemažai Šiaurės Amerikos ir Lietuvos laikraščių. Yra šioje kolonijoje, kad ir nedidelis, bet gražus mažųjų lietuvių būrelis.

BRAZILIJOJE

Artinantis vasarai, pradeda gyviau pasireikšti skerdyklų darbas. „Cerros" ir „Casabos" lietuviai, kurie žiemos metu buvo be darbo ar dirbdavo tik įpo dvi ar tris dienas per savaitę, pradeda daugiau darbuotis, o tie, kurie žiemos metu buvo netekę darbo, tikisi pabaigti savo vargus ir kas rytas lankosi prie vieno ar kito „frigorifiko" vartų, nes jau prasideda didesnio darbininkų skaičiaus reikalavimas.

VILNIUJE

Idėjos bičiulį Julių Sinių, sukūrusį su p-le Konstancija Marcinkevičiūte lietuviškąją šeimą, sveikiname ir linkime visokeriopos laimės.

„Romuvos" Klubo Valdyba.

Iškrėtė, sulaikė, paleido. Šio mėn. 9 d. buv. Tautinio Vilniaus Lietuvių Komiteto pirmininko K. Stašio bute buvo padaryta krata. Po kratos pirmininkas K. Stašys buvo sulaikytas, ištardytas ir patalpintas Lūkiškio kalėjiman. Po poros dienų, užstačius 1000 auks. kauciją, pirmininkas K. Stašys buvo paleistas.

Lietuviški vakarai. Šeštadienį, šio mėn. 16 d., Lietuvių artistų grupė, Meno ir Literatūros Draugijos padedama, Vytauto Didž. gimnazijos salėje vaidina Kaz. Inčiūros scenos veikalą „Painiava".

Sekmadienį, sausio 17 d., Viln. Liet. Stud. Sąj. studenčių sekcija V. D. G. salėje rengia vakarą Klaipėdos krašto literatūrai aptarti.

Labdaringi darbai. Šv. Mikalojaus parapijos kleb. kun. K. Čibiro ir lietuvaičių kazimieriečių rūpesčiu, Kalėdų švenčių proga buvo sušelpta visa eilė neturtingų lietuviškų šeimų.

Menininkų vakaras. Š. m. sausio 12 d. Liet. Stud. Sąjungos salėje įvyko Liet. Meno ir Literatūros D-jos vakaras, kuriame dailininkas Vl. Drėma skaitė paskaitą tema „Dailės esmė ir meninės vertės".

Po paskaitos buvo gana gyvos diskusijos.

„Viln. Ryt." konfiskata. Šio mėn. 12 d. Miesto Storastijos įsakymu buvo sukonfiskuotas „Viln. Ryt." 4 nr. už vedamąjį straipsnį „Nieko naujo".

Vidaus Misijų susirinkimas. Šio mėn. 6 d. šv. Mikalojaus salėje buvo Vidaus Misijų susirinkimas, kuriame kalbėjo kun. K. Čibiras, paskaitą skaitė kun. Basys, po to buvo deklamacijos.

VISAME KRAŠTE

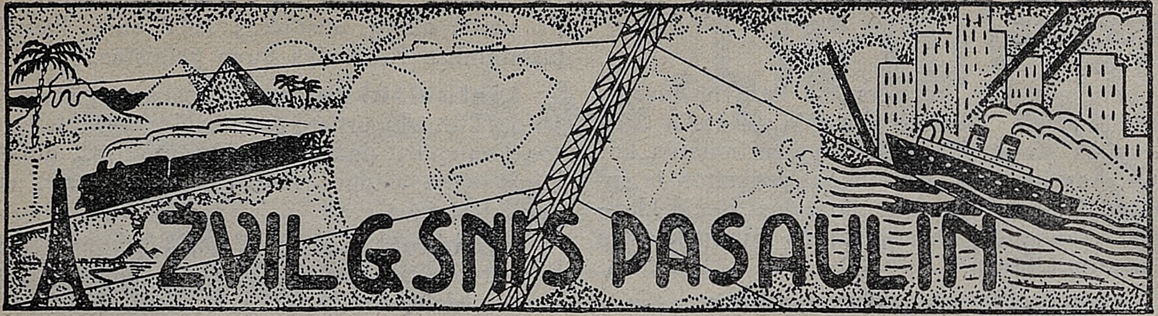
Kūriniai, Kaltinėnų valsč. Švenčionių apskr. Šių metų gruodžio mėn. 12 d. Švenčionių ligoninėje po sunkios bet neperilgos ligos (tifuso ir bronchito) aprūpintas Šv. Sakramentais mirė 23 metų amžiaus jaunuolis Vincas Černiauskas. Velionis buvo susipratęs lietuvis. Labai mėgdavo knygas ir lietuviškus laikraščius, o ypač „J. Draugą", kurio buvo nuolatinis skaitytojas ir prenumeratorius. Įsikūrus čia 1930 m. Liet. Šv. Kazimiero D-jos skyriui, visą laiką buvo jo nariu, o paskutiniais metais iki skyriaus uždarymo ėjo skyriaus knygyninko pareigas. Jaunuolis buvo darbštus, doras ir už tai visų buvo labai mylimas ir gerbiamas.

Tad ilsėkis amžinai, gyvenimo žiede, nuvytęs jaunuoli, lai tau bus lengva savoji žemelė.

Nuliūdęs.

Gerbiamajam mūsų Auklėtojui ir Vedėjui Broniui Leskevičiui, jo mylimai motutei mirus, reiškiame gilios užuojautos.

D-ro J. Basanavičiaus bendrabučio auklėtiniai.

Tarptautinėje pasaulio politikoje kasdien išplaukia į paviršių vis nauji klausimai, grasą pasauliui visuotiniu karu. Rodėsi, Europa lengviau atsikvėps pasirašius Anglijai su Italija bičiulystės sutartį. Bet kur tau! Nespėjo dar rašalas ant popierio nudžiūti, kaip iškilo aštrus tarp Prancūzijos ir Turkijos kivirčas dėl *Aleksandretos sandžako* (apskrities). Mat, po pasaulinio karo Turkija, kaipo nugalėta valstybė, turėjo perleisti nugalėtojams visą eilę savo sričių. Žinoma, daugiausia pasipelnijo dvi stipriausios iš nugalėtojų tarpo valstybės: Anglija ir Prancūzija. Anglija gavo iš Turkijos Palestiną ir Iraką su gausiais naftos šaltiniais Mossulo krašte. Prancūzijai atiteko derlingas Sirijos kraštas tarp Viduržemio jūros ir Arabijos tyrų. Tam krašte gyventojų dauguma yra arabai. Tik vienam apskrityje, esančiame prie pat rytinio kampo Viduržemio jūros, gyveno daug turkų. Dėl tos apskrities, kuri vadinasi Aleksandreta sandžak, susipyko Turkija su Prancūzija. Ši pastaroji, gaudama tuos kraštus, pasižadėjo gerbti vietos gyventojų papročius, tikybą, nevaržyti kalbos ir suteikti plačią kultūrinę autonomiją. Ligi praėjusiųjų metų pabaigos buvo visai ramu. Bet 1936 m. rugsėjo mėn. Prancūzija suteikė laisvę Sirijai, kuri tapo beveik savarankė respublika ir po tam tikro bandymo laiko turėjo būti priimta į Tautų Sąjungą visai lygiateisiu nariu. Šiuo atžvilgiu Prancūzija elgėsi Anglijos pavyzdžiu, kuri panašiai pasielgė su Iraku. Sirijoje sprendė viską arabai. Turkijos respublika, buvusi tų kraštų valdovė, pareikalavo iš Prancūzijos, kad ši užtikrintų Aleksandretoje gyvenančių turkų kultūrinę autonomiją. Prancūzija, kuri yra gavusi iš Tautų Sąjungos Siriją, kaipo mandatinį kraštą, pavedė spręsti tuos turkų reikalavimus Tautų Sąjungai. Tuo tarpu Turkija, nelaukdama T. Sąj. sprendimo, pradėjo barškinti kardu. Turkijos diktatorius Kemala Ataturk, padaręs visą eilę pasitarimų su savo kariuomenės vadais ir užsienių reik. ministeriu, nuvyko į pasienio apskritis.

Spaudoje buvo pasklydę gandai, esą turkai renką kariuomenę ir žadą ginklu prijungti Aleksandretą. Tuo tarpu Prancūzija paklabeno į Londono užsienių reik. ministeriją, kad ši panaudotų savo įtaką Ankaroje ir sušvelnintų padėtį. Londonui prabilus, turkų karštis atslūgo ir karo pavojus dingo. Tuo metu T. Sąjunga nesnaudė ir... pasiuntė komisiją trijų asmenų—olando, dano ir šveicaro—ištirti bylą vietoje. Tiems nuvažiavus į Aleksandretos miestą, įvyko tarp turkų ir arabų kautynės. Daug žmonių žuvo; kautynės baigėsi tik reguliariai kariuomenei įsikišus. Tiesa, Turkija labiausiai bijosi italų, kuriuos nuo seno vylioja šie derlingi kraštai Mat, dar karo metu italams buvo pažadėta Sirijos dalis su Aleksandretos uostu. Deja, po karo italai čia nieko negavo. Turkija nenori turėti kaimynu italo, nes mano, kad šis vėliau gali panorėti ir pačios Turkijos žemių. Mat, jau nuo seno italai galvoja apie Anatoliją. Nespėta užmiršti Aleksandretos bylos, o čia dar prasidėjo ir *Maroko klausimas*.

Paaiškėjo, kad Vokietija, suteikdama gen. Frankui pagalbą, reikalavo už tai labai brangiai užmokėti. Mat, nepaprastai smarkiai išsivysčiusi vokiečių karo pramonė jau nuo ilgesnio laiko jaučia geležies stoką. Tuo tarpu Ispanijos valdomajame Maroke geležies yra labai daug. Ten jau nuo seno geležies kasyklos buvo prancūzų-anglų kapitalistų rankose. Užėmus Maroką gen. Franko kariuomenei, visa ten iškasta geležis buvo

kraunama į vokiečių laivus ir vežama į Vokietiją. Užmokesnį gaudavo gen. Frankas ir tai ne markėmis, bet kanuolėmis, kulkosvaidžiais, orlaiviais ir kitokia karo medžiaga. Nepatenkinti anglų ir prancūzų pramonininkai, turėdami iš to labai didelį nuostolį, pirmieji atkreipė į tai pasaulio dėmesį. Vėliau paaiškėjo, kad vokiečiai nemaną Maroke tenkintis vien geležimi. Pasirodė, dabar Ispanijos Maroke apyvartoje vartojamieji pinigai yra vokiečių markės, policijai vadovauja vokiečių karininkai ir kasdien auga reguliarios vokiečių kariuomenės būriai. Be to, vokiečių specialistai tvirtina įvairias sustiprinimo vietas, kurios karo metu gali turėti didelės reikšmės. Žinoma, pirmieji sujudo prancūzai. Juos pasekė anglai. Įkarštis dėl Maroko pakilo iki tokio laipsnio, kad spaudoje net buvo grąsoma karo laivyno įsikišimu. Turtinga, viskuo pertekusi Afrika vokiečius vyliojo jau nuo ilgesnio laiko. Deja, jie gerokai susivėlino. Pradėjus Vokietijai rūpintis kolonijos įsigijimu, didesnė Afrikos dalis buvo anglų ir prancūzų rankose. Šios anglų ir prancūzų dėl Afrikos rungtynės XIX amž. pabaigoje vos neprivedė prie karo. Bet Prancūzija, begalvodama apie kerštą Vokietijai už praloštą 1870—71 m. karą ir Alzacijos ir Lotaringijos netekimą, anglams Sudane ir Egipte nusileido. Pagaliau 1904 m. buvo pasirašyta tarp Anglijos ir Prancūzijos sutartis, pagal kurią pasidalyta Afrikoje „įtakų sferomis", 1905 m. įvyksta pirmas dėl Maroko politinis krizis. Mat, tuometinis Vokietijos imperatorius Vilhelmas II, važiuodamas į Jeruzolimą, užsuka į Tanžero uostą, esantį Šiaurinės Afrikos pakrantėse, ir pasako kalbą. Joje tarp ko kito paskelbia Maroko sultanato nepriklausomybę. Prancūzija su Anglija tuo buvo labai nepatenkintos. Tiesa, prancūzai nusileido, o jų užsienių reik. ministeris Delcass'e, didelis Anglijos bičiulis, o Vokietijos priešas, pasitraukė. Bet anglai sušaukė tuo reikalu (1906 m.) į Alžesirą Europos didžvalstybių konferenciją, kur Vokietija turi nusileisti. Nutariamą Maroką palikti Prancūzijos globoje. Pati šiaurinė Maroko dalis atiduodama Ispanijai sąlyginai, jei ši nieko svetimo neįsileis. Bet tuo Vilhelmo II pastangos įsiprausti Marokan nesibaigė. Jis tą patį mėgino dar 1911 m. Mat, tais metais prancūzų kariuomenė pirmą kartą įžengė į Maroko sultanato sostinę Tesą. Vilhelmas II, laikydamas tą prancūzų žingsnį lyg ir neteisėtu, siunčia karo laivą „Panterą" į Agadiro uostą. Maža ko betruko, kad tas „Panteros" konfliktas būtų sukėlęs tais metais pasaulinį gaisrą. Ir šiuo kartu Vokietija nusileido. Ji tik gavo šį tą kaipo atlyginimą Prancūzijos vakarinėje Afrikos pakrantėje.

Dabar, Hitlerio laikais, Vokietija, Didžiojo karo pamokyta, visgi tęsia prieškarinę politiką. Tiesa, tenka patirti, kad Vokietija, matydama griežtą Anglijos ir Prancūzijos dėl Maroko nusistatymą, nusileido. Hitleris pasikalbėjime su Prancūzijos ambasadorium pareiškė, kad Maroke ir Ispanijoje nelaukiąs jokių atamainų.

Tuo tarpu Ispanijoje, dėl kurios įvyko Maroko konfliktas, ir toliau eina naminis karas. Tautinė kariuomenė, gavusi gausesnę Vokietijos ir Italijos paramą, pradėjo sėkmingiau pulti. Daugelyje vietų raudonieji buvo priversti nusileisti ir pasitraukti.

Generolas Liano pasakė per radio kalbą, kurioje smulkiai nupasakojo, kas ir kiek buvo laimėta. Sukilimo pradžioje tautinė kariuomenė turėjo 51 batalijoną pėstininkų, 2 inžinierijas, 7 kavalerijos eskadronus, 8 artilerijos divizijonus, 22 orlaivius ir 2 karo laivu. Raudonųjų jėgos buvo tokios: 39 pėstin. batalijonai, 12 inžin. batal., 3 kavaler. eskadr., 130 orlaivių ir 30 karo laivų.

Tautinė kariuomenė, turėdama prieš save daugeliu požvilgių stipresnį už save priešą, sugebėjo savo narsumu ir pasišventimu pergalės švytuoklę pakreipti savo pusėn. Anglų ir prancūzų vyriausybės, norėdamos nutraukti šias žiaurias ispanų tarpusavio žudynes, kreipėsi savo laiku į užinteresuotas valstybes, kad jos nesikištų į ispanų reikalus. Vokietija su Italija, iš esmės sutikdamos su sprendžiamu klausimu, reikalauja pašalinti iš Ispanijos visus neispanus. Nežinia, kokia bus tolimesnė to pasiūlymo eiga. Tuo tarpu tarpusavio ispanų kautynės, kuriose šalia ispanų dalyvauja rusai, vokiečiai, italai ir net japonai, eina visu smarkumu ir žiaurumu.

— Indijoje vėl pradėjo veiklą garsusis indų veikėjas ir kovotojas už savo tėvynės nepriklausomybę Mahatma Gandi. Jis pasakė per tautinį indų kongresą didelę kalbą, kurioje pabrėžė, kad esąs priešingas anglų pasitraukimui iš Indijos. Gandi, būdamas didelis indų žinovas, supranta, kad dabartiniu metu galvoti apie pilną Indijos nepriklausomybę, yra visai neišmintinga. Milžiniška, 350 milijoninė Indų tauta yra susiskaldžiusi į visą eilę giminių ir kastų. Visos jos gyvena didelėje tarpusavio nesantaikoje. Be to indai yra ne vienos tikybos išpažinėjai. Daugiausia yra braminų ir mahometonų. Šių tikybų žmonės dažnai tarp savęs kovoja. Anglija, mokėdama puikiai visus tuos kivirčius išnaudoti, valdo palyginti su nedidele karo jėga tą milžinišką ir nepaprastai turtingą kraštą. Gandi tik vieno reikalauja iš anglų: prisitaikinti prie indų ir duoti daugiau laisvės. Gandi kovas už savo tautos laisvę seka susidomėjęs visas kultūringas pasaulis. Mat, Gandi pirmas žmonijos istorijoje nori tautai iškovoti nepriklausomybę ne ginklu, bet įtikinimu ir pasyviu pasipriešinimu.

— Buvęs Raudonosios Armijos vadas, žymus komunistas Leiba Trockis buvo Stalino ištremtas iš Sav. Rusijos. L. Trockis kilmės žydas, it garsus jo tautietis „amžinas žydas" niekur negalėjo ilgiau kojų sušilti. Pagaliau jis persikraustė net anapus Atlanto į Meksiką. Ten jis buvo labai maloniai priimtas. Jis apsigyveno Meksiko mieste, toje miesto dalyje, kur gyvena patys turtuoliai.

— Olandijos sosto įpėdinė karalaitė Julijana su savo vyru kunigaikščiu Bernhard zur Lippe von Biesterfield atvyko Lenkijos žiemos kurortan Krinica, esančiame rytiniuose Karpatuose, praleisti pirmuosius povestuvinius mėnesius. Svečiai apsigyveno brangiausiame ir šauniausiame Krinicos viešbutyje, kuris yra garsaus lenkų dainininko Jono Kiepures nuosavybe.

— Š. m. sausio 12 d. Paryžiuje buvo pasirašyta trijų Pabaltės valstybių bendra dėl dalyvavimo 1937 metų vasarą pasaulinėje parodoje, ruošiamoje Paryžiuje, konvencija. Statomas bendras visoms trims valstybėms eksponatams išstatyti rūmas ir t. t. Tai dar vienas Pabaltės Santarvės vieningumo įrodymas.

— Generolas Goeringas, dešinioji Vokietijos diktatoriaus Hitlerio ranka, žada ateinantį pirmadienį važiuoti Italijon, kur bus Italijos sosto įpėdinio kun. Humberto svečiu. Europoje gen. Goeringo kelionei į Italiją priduodama daug reikšmės. Kalbama, kad jis iš Italijos užsuksiąs į Ispaniją.

TURINYS

Redaktorius ir Leidėjas AUGUSTINAS BUROKAS
REDAKCIJA IR ADMINISTRACIJA: VILNIUS, DOMBROVSKIO G-VĖ 5—1
Redakcija priima nuo 11 iki 12 Administracija nuo 10 — 13 val.
„RUCH" spaustuvė Vilniuje.

Klausi — neklysi

Šiandieną gyvenimas yra labai sudėtingas ir painus. Kad ir kaip stengtumeis, visko sužinoti negali. Juo labiau to neistengsi padaryti vien savo jėgomis. Bet nežiūrint į tai, gyvenime turime dalyvauti, privalome domėtis, kas dedasi apie mus. Turime eiti kartu su gyvenimu. O kartais net pačių gyvenimo sąlygų bei aplinkybių esame stačiai verčiami žinoti ir suprasti kai kuriuos dalykus. Nuo jų net išsisukti negalime. Žinoma, lengviau tam su jais prasilenkti, kas stengiasi šalintis, ypatingai nuo viešojo gyvenimo. Bet mes, lietuviai, taip daryti negalime. Mes privalome, kiek tik leidžia mūsų jėgos dirbti viešąjį, kultūrinį darbą. Ryšy su tuo mums tenka dažnai susidurti su įvairiom teismo ir valdžios bei administracijos įstaigom. O čia jau reikia žinoti teisės, ką mes galime daryti, o ko negalime. Reikia žinoti, jei kas galima daryti, kaip tai atlikti, kad neįklimptume į neišbrendamą painiavą. Bet visko pats negali žinoti. Labai dažnai priseina klausti žinovų, specialistų ar bent kiek daugiau nusimanančių. Mieste gyvenant tai nesunku atlikti, nes čia pilna įvairių sričių specialistų. Tuo tarpu sodžiuje šiuo atžvilgiu jau daug sunkiau. Čia tų specialistų trūksta arba labai dažnai ir visai nėra. Daryk, ką nori. Norėdami sodžiuje gyvenantiems žmonėms šioje srityje padėti, įvedame „Jaun. Dr." klausimų ir atsakymų skyrių.

Čia pirmoje vietoje suminėjau viešuosius reikalus, nes su jais daugiausia turime painiavų.

Bet mums taip pat yra svarbus ir privatinis, asmeninis mūsų gyvenimas. Ir čia, žinoma, pasitaiko įvairių atsitikimų, kurių pats vienas neišspręsi. Čia taip pat pasitaiko labai daug dalykų, susijusių su teise. Bet privatiniame gyvenime ypatingai svarbūs yra sveikatos reikalai. Jais bene daugiausia ir priseina sielotis. Sunkiau susirgus, žinoma, dažnai reikia kreiptis betarpiškai pas gydytoją. Bet kartais galima pasinaudoti ir vienu kitu geru patarimu. Šios rūšies patarimais net ir dažnai tenka pasinaudoti, ypatingai gyvenant sodžiuje, o juo labiau, kad čia trūksta gerų ar bent geresnių gydytojų. Pagaliau tiems reikalams, nors jie yra be galo svarbūs, nevisuomet galima sugraibyti vienas kitas skatikas. Į šios rūšies klausimus taip pat mielai atsakinėsime.

Pagaliau dar gali būti įvairių dalykų, kurie dažnai yra neaiškūs, nesuprantami, bet reikalingi žinoti, kaip, sakysime, kai kurios mintys ar žodžiai skaitant knygas ar laikraščius. Čia taip pat yra svarbūs dalykai. Į juos negalima pamoti ranka. Jie turi būti mums aiškūs ir suprantami. Kai daugiau skaitysime ir ką skaitysime gerai suprasime, tai ir nauda bus didesnė. Gera yra daug skaityti, bet dar geriau, ką skaitai, gerai suprasti ir kritiškai įvertinti. Toks skaitymas duoda daug naudos ir protui, ir sielai ir kelia dvasinę, o kartu ir medžiaginę kultūrą. Tad galvokite ir klauskite, o mes pasistengsime atsakinėti.

Klausimų ir atsakymų skyrius „J. Dr." bus vieną kartą per mėnesį.

Norime su sodžiumi palaikyti kuo glaudžiausius santykius. Gerai atjaučiame varqingą ir skurdų sodžiaus gyvenimą. Rūpinamės, kaip galime ir kuo galime jį gerinti, nors ir labai sunkiose salygose.

Neturėdami galimybės dažniau betarpiškai sueiti su sodžiumi, pasikalbėti įvairiais klausimais, ypatingai šiais laikais, kada iš mūsų padangės išnyko lietuviškos organizacijos, norime tamprius santykius palaikyti per spaudą. Šiandieną lietuviškas laikraštis turi atstoti lietuviškų draugijų skyrius. Mūsų spauda turi būti tampri jungtis tarp mieste ir sodžiuje gyvenančių lietuvių.

Leisdami „Jaunimą Draugą" dažniau, kas savaitė, kaip tik ir stengiamės tuos santykius padaryti glaudesnius, gyvesnius.

Žinoma, tas santykių glaudumas priklauso ir juo labiau priklausys ateityje ne vien nuo mūsų. Jis gal daugiau pareina ir pareis nuo to, kaip gyvai juo susidomės sodžiuje gyveną žmonės.

Tad vieni ir kiti į bendrą darbą, o tuomet ir vargai bus lengvesni.

Przesyłka opłacona ryczałtem.

Prenumeratos kaina:

Vilniaus krašte metams . . 3 auks.
„ „ pusmečiui . 1 auks. 50 sk.
Lietuvos Valstybėje ir kitur
metams . . . . . . 6 auks.

Kaina 15 sk.